

# ГОДИШЕН ДОКЛАД



ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА  
ИЗВЪРШЕНАТА ДЕЙНОСТ  
НА НАЦИОНАЛНОТО БЮРО ЗА  
КОНТРОЛ НА  
СПЕЦИАЛНИТЕ РАЗУЗНАВАТЕЛНИ СРЕДСТВА

2022



Контролът на разузнавателните дейности, чрез които се събират данни и се навлиза в личния живот на гражданите е част от функционирането на демократичното общество. Законите разпоредби, осигуряващи съдебен предварителен контрол и експертен независим надзор над тези дейности, гарантира в максимална степен защита на конституционните права и свободи на гражданите. Независимо от сравнително точно описаните процедури в българския закон за СРС, в хода на осъществения надзор от страна на НБКСПС от неговото създаване през 2014 г. са констатирани редица пропуски, дефицити и нарушения от органите по ЗСРС. Извършваните редовни, всеобхватни и обективни проверки от надзорния орган дават възможност своевременно да се идентифицират възникнали проблеми, разнородни практики и тълкувания на закона и да се предприемат действия за тяхното отстраняване, с цел

недопускане неправомерно използване на СРС.

Независимо от постигнатите резултати, новите рискове и заплахи пред националната сигурност, развитието на технологиите и все по-интензивното сътрудничество между разузнавателните структури на държавите, изправя надзорната дейност пред нови предизвикателства.

Най-общо те могат да бъдат групирани в следните направления:

- развитието на ИТ технологиите и използването им от службите за сигурност.
- правни, оперативни и технологични компетенции на надзорните органи;
- непрекъснато усъвършенстване на законодателството и повишаване капацитета на надзорните органи.

Това предполага непрекъснато анализиране и усъвършенстване на методиките за извършване на надзора на дейностите по използване на СРС, обучение на служителите, осъществяващи надзор, осигуряване на обратна връзка за резултатите от издаваните становища, препоръки и задължителни указания на органите, имащи отношение към тези процедури. Чрез организирането на работни срещи, семинари и обсъждания съвместно с ръководителите на службите за сигурност и обществен ред и прокуратурата ще се изгради една работеща система използваща ефективно възможностите на съвременните технологии за осигуряване на надеждна защита на националната сигурност, националните интереси, живота и здравето на българските граждани, като стриктно се спазват законите и принципите на демократичната държава.

С уважение.

Председател на НБКСПС:

(Пламен Колев)

## СЪДЪРЖАНИЕ

### ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАШЕНИЯ

<b>ВЪВЕДЕНИЕ</b> .....	1
<b>I. СЪСТАВ НА НБКРС. ЗАСЕДАНИЯ И ПРИЕТИ РЕШЕНИЯ</b> .....	4
<b>II. ПРОЦЕДУРИ ПО ЗСРС</b> .....	4
1. Органи по чл. 13 от ЗСРС. Искания. Материалноправни основания за използване на СРС.....	4
1.1. Искания.....	4
1.2. Материалноправни основания за използване на СРС.....	8
2. Органи по чл. 34н от ЗСРС. ....	10
3. Европейски прокурор. Европейски делегирани прокурори. ....	11
4. Органи по чл. 15 от ЗСРС. Разрешения и откази.....	13
4.1. Разрешения.....	13
4.2. Откази. ....	14
5. Органи по чл. 20 от ЗСРС. Оперативни способности.....	15
5.1. Оперативни способности.....	15
5.2. Случаи, при които не е започнало прилагане на СРС. ....	19
<b>III. ДЕЙНОСТ НА НБКРС ПО ЗСРС. НАБЛЮДЕНИЕ НА ПРОЦЕДУРИТЕ ПО ЗСРС</b> .....	19
1. Анализ на резултатите от извършения надзор на процедурите по ЗСРС. Установени пропуски и добри практики. ....	19
1.1. Органи по чл. 13 от ЗСРС.....	19
Изводи.....	23
1.2. Органи по чл. 15 от ЗСРС. ....	23
Изводи.....	25



1.3. Органи по чл. 20 от ЗСРС. ....	25
Изводи.....	27
2. Становища и указания до органите по чл. 13, чл. 15 и чл. 20 от ЗСРС, свързани с подобряване режима на използване и прилагане на СРС. ....	28
Закриване на специализираното правосъдие.....	28
Указания във връзка с проведените през 2022 г. парламентарни избори за народни представители.....	29
Указания относно използването на резултати от приложени СРС по реда на ЗСРС в административни процедури.....	29
<b>IV. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА СРС, СЪХРАНЯВАНЕ И УНИЩОЖАВАНЕ НА ПРИДОБИТАТА ИНФОРМАЦИЯ. ....</b>	<b>31</b>
1. Веществени доказателствени средства. ....	31
2. Унищожаване на информацията, непослужила за изготвяне на ВДС и изготвяне на доклад до органа по чл. 15 от ЗСРС. ....	32
2.1. Съгласно разпоредбата на чл. 31, ал. 3 от ЗСРС, информацията по чл. 24 от ЗСРС, която не се използва за изготвяне на ВДС, и информацията по чл. 25 от ЗСРС, независимо дали представлява класифицирана информация, се унищожава от структурите по чл. 13 и чл. 20, ал. 1 от ЗСРС в 10-дневен срок от прекратяване на прилагането на СРС. Унищожаването се извършва от тричленна комисия в състав, определен от ръководителя на структурата, за което се изготвя протокол. ....	32
2.2. В едномесечен срок след прекратяване прилагането на СРС органът, изготвил искането, е длъжен да предаде доклад на съдията с данни за вида, началото и края на прилагането на СРС, изготвени ли са ВДС и унищожена ли е събраната информация (чл. 29, ал. 7 от ЗСРС). ....	33
<b>V. ЗАЩИТА ПРАВАТА И СВОБОДИТЕ НА ГРАЖДАНИТЕ СРЕЩУ НЕЗАКОНОСЪОБРАЗНО ПРИЛАГАНЕ НА СРС.....</b>	<b>34</b>
1. Сигнали за незаконосъобразно прилагане на СРС. ....	34



2. Производства по реда на ЗДОУ и ЗОДОВ, заведени от граждани по преписки на НБКРС. ....	35
<i>Производства по ЗДОУ</i> .....	35
<i>Производства по реда на ЗОДОВ, заведени от граждани по преписки на НБКРС</i> .....	36
<b>VI. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С ДЪРЖАВНИ ОРГАНИ. СТАНОВИЩА ПО ВНЕСЕНИ ЗАКОНОПРОЕКТИ В НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ. ....</b>	<b>37</b>
<i>Работна среща с органите по чл. 15 ЗСРС</i> .....	37
<i>Становища по внесени законопроекти в Народното събрание</i> .....	38
<i>Становище по внесен от Министерския съвет проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт</i> .....	38
<i>Предложения за законодателни изменения на НПК и ЗСРС</i> .....	39
<b>VII. МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ</b> .....	<b>41</b>
Международен обмен на информация. Участия в международни форуми и конференции на надзорни органи.....	41
<b>VIII. ОРГАНИЗАЦИЯ НА АДМИНИСТРАТИВНАТА ДЕЙНОСТ</b> .....	<b>44</b>
1. Структура на администрацията. ....	44
<i>Обща администрация</i> .....	44
<i>Специализирана администрация</i> .....	44
2. Финансово-стопанска дейност. Бюджет и финансов контрол.	44
<b>IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ</b> .....	<b>45</b>

## ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАШЕНИЯ

АП	Апелативна прокуратура
АС	Апелативен съд
АСпНС	Апелативен специализиран наказателен съд
АСпП	Апелативна специализирана прокуратура
ВДС	Веществени доказателствени средства
ВКП	Върховна касационна прокуратура
ВКС	Върховен касационен съд
ВоАП	Военно-апелативна прокуратура
ВоАС	Военно-апелативен съд
ВоОП	Военно-окръжна прокуратура
ВоС	Военен съд
ВСС	Висш съдебен съвет
ГДБОП	Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“
ГДГП	Главна дирекция „Гранична полиция“
ГДНП	Главна дирекция „Национална полиция“
Гр.д.	Гражданско дело
ДАНС	Държавна агенция „Национална сигурност“
ДАР	Държавна агенция „Разузнаване“
ДАТО	Държавна агенция „Технически операции“
ДВ	Държавен вестник
ДВС	Дирекция „Вътрешна сигурност“
ДКСИ	Държавна комисия по сигурността на информацията
ДП	Досъдебно производство
ЕДПРБ	Европейски делегирани прокурори в Република България
ЕС	Европейски съюз, Съюза
ЗАгв.	Закон за адвокатурата
ЗДОИ	Закон за достъп до обществена информация
ЗЗКИ	Закон за защита на класифицираната информация
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗОДОВ	Закон за отговорността на държавата и общините за вреди
ЗСВ	Закон за съдебната власт

ЗСРС	Закон за специалните разузнавателни средства
ЦК	Цзборен кодекс
КЗПЧОС	Конвенция за защита на правата на човека и основните свободи
ККССПИСРСДДЗЕС	Комисия за контрол на службите за сигурност, прилагането и използването на специалните разузнавателни средства и достъпа до данните по Закона за електронните съобщения, комисия В НС
КПКОНПИ	Комисия за противодействие на корупцията и отнемане на незаконно придобитото имущество
КС на Република България	Конституционен съд на Република България
МВР	Министерство на вътрешните работи
МО	Министерство на отбраната
МП	Министерство на правосъдието
НБКРС, Бюрото, Националното Бюро	Национално Бюро за контрол на специалните разузнавателни средства
НК	Наказателен кодекс
НПК	Наказателно-процесуален кодекс
НС	Народно събрание
ОДМВР	Областна дирекция на Министерството на вътрешните работи
ОП	Окръжна прокуратура
ОПГ	Организирана престъпна група
ОС	Окръжен съд
ПРБ	Прокуратура на Република България
РП	Районна прокуратура
РС	Районен съд
СВП	Служба „Военна полиция“
СВР	Служба „Военно разузнаване“
СГП	Софийска градска прокуратура
СГС	Софийски градски съд
СДВР	Столична дирекция на вътрешните работи
СпНС	Специализиран наказателен съд
СпПр	Специализирана прокуратура
СРС	Специални разузнавателни средства





Годишният доклад за дейността на НБКРС е изготвен в изпълнение на чл. 34б, ал. 7 от ЗСРС. Докладът е приет за представяне в Народното събрание с решение на НБКРС от заседание, проведено на 25.05.2023 г.

## ВЪВЕДЕНИЕ

Хартата на основните права на Европейския съюз прогласява, че всеки има право на свобода и сигурност, като се гарантира на всички граждани в Европейския съюз зачитане на личния и семейния живот, на неговото жилище и тайната на неговите съобщения. Предвидено е спазване на правото на защита на личните данни, което подлежи на контрол от независим орган. Съгласно член 52, параграф 1, всяко ограничаване упражняването на правата и свободите, трябва да бъде предвидено в закон и да зачита основното съдържание на същите права и свободи. При спазване на принципа на пропорционалност ограничения могат да бъдат налагани само ако са необходими и ако действително отговарят на признати от Съюза цели от общ интерес или на необходимостта да се защитят правата и свободите на други хора.

Със своето съдържание и предвид задължителния ѝ характер, Хартата се превръща в документ с особено силно значение за гражданите на ЕС, най-малкото защото установява минимални стандарти в правата и свободите на гражданите.

Изменението на Конвенцията (ETS № 108) на Съвета на Европа за защита на лицата при автоматизираната обработка на лични данни увеличава равнището на защита на данните. Конвенцията прецизира допълнително принципа на законосъобразно обработване с цел допълнителна защита на специалните категории данни, като предвижда допълнителни гаранции за физическите лица при обработката на личните им данни. Въвеждат се нови права на субектите на данни, като например правото по отношение на субекта на данни да не се приема решение, засягащо го в значителна степен, само въз основа на автоматизирана обработка, правото на възражение срещу обработването, както и правото на правна защита в случай на нарушаване на правата на лицето.

Допускат се изключения, когато това е предвидено в закон, като се зачита същността на основните права и свободи и представлява необходима и пропорционална мярка в едно демократично общество за:

✓ защита на националната сигурност, отбраната, обществената безопасност, важни икономически и финансови интереси на държавата, безпристрастността и независимостта на съдебната система или предотвратяването, разследването и наказателното преследване на престъпления и изпълнението на наказателни санкции, както и други основни цели на обществен интерес;

✓ защитата на субекта на данните или правата и основните свободи на другите, по-специално свободата на изразяване.

В допълнение към изключенията, разрешени в параграф 1 от член 11 от

*Конвенцията са по отношение на дейностите по обработване за целите на националната сигурност и отбраната. Всяка страна може да предвиди със закон и само до степента, в която това представлява необходима и пропорционална мярка в демократично общество за постигане на такава цел, изключения от член 4, параграф 3, член 14, параграфи 5 и 6 и член 15, параграф 2, букви а, в, с и d.*

*Това не засяга изискването дейностите по обработване за целите на националната сигурност и отбраната да подлежат на независим и ефективен преглед и надзор съгласно вътрешното законодателство на съответната страна.*

Конституцията на Република България гарантира неприкосновеността на личния живот, жилището, свободата и тайната на кореспонденцията и другите съобщения на гражданите, освен в предвидените от закона случаи (чл. 32, 33 и 34). Ограничаването на тези основни права е допустимо само временно, когато това се налага за предотвратяване и разкриване на тежки умишлени престъпления, изрично посочени в чл. 3, ал. 1 от ЗСРС, или по отношение на дейности, свързани със защитата на националната сигурност (чл. 4 от ЗСРС).

Основната цел на ЗСРС е да се гарантира балансът между основните конституционно признати права на гражданите – от една страна, и защитата на сигурността и предотвратяването, разкриването и разследването на престъпления – от друга.

Международните и европейските стандарти, както и решенията на Европейския съд по правата на човека изискват и насърчават прозрачност по отношение на процедурите при прилагане на СРС с цел създаване на предпазни механизми срещу произволни действия на гържавните структури.

Настоящият доклад за дейността на Националното бюро има за цел да информира Народното събрание и обществеността относно дейността на НБКРС през 2022 година. Публикуването на интернет страницата на Националното бюро повишава прозрачността в работата на службите при използване на СРС за предотвратяване и разкриване на престъпления и за защита на националната сигурност. Докладът съдържа статистически данни относно броя на лицата, спрямо които са били прилагани СРС, изготвените искания, издадените разрешения и приложените оперативни методи, представени в таблици и диаграми, както следва:

✓ *обобщени данни за процедурите по искане, разрешаване, прилагане и използване на СРС, по съхраняване и унищожаване на получената информация чрез СРС и за изготвените ВДС;*



✓ анализ на резултатите и констатираните в хода на извършените проверки проблеми и препоръки за тяхното отстраняване;

✓ информация за дейността по защита на правата и свободите на гражданите;

✓ информация в областта на международното сътрудничество и взаимодействие с ресорната комисия в Народното събрание и с държавни органи и неправителствени организации.

Докладът представя в обобщен вид организацията на работа, постигнатите резултати от Националното бюро, инициирани предложения за законодателни промени, свързани с усъвършенстване на процедурите по ЗСРС и НПК, както и осъществените междуинституционални работни срещи и участия в международни форуми през 2022 г. Дейността е отчетена в девет раздела. Данните са анализирани в обобщен вид и по основни направления, при съпоставка с предходни години, с посочване на съответни изводи, препоръки и тенденции. Приоритетите в работата на НБКРС са изведени в заключителния раздел.

Наблюдението на процедурите се реализира чрез извършване на проверки на органите по чл. 13, чл. 34н, чл. 15 и чл. 20 от ЗСРС, по разработена и утвърдена методика с цел да бъде гарантирана защитата на правата и свободите на гражданите срещу незаконосъобразното използване на СРС.

Извършваните проверки изграят ключова роля за подпомагане на правоприлагащите и правоохранителните органи и защитата на правата и свободите на гражданите срещу незаконосъобразното използване на СРС.

Основна цел на наблюдението и контрола е да оцени действията на съответните органи по изготвяне на искания за използване на СРС, постановяване на разрешения или откази и даване на разпореждания за прилагането им. Проверката следва да направи оценка на действията на съответните органи по съхраняване, унищожаване и използване на информацията, получена чрез СРС. Следва да се установи, че са гарантирани защитата на правата и свободите на гражданите срещу незаконосъобразното използване на СРС.

В хода на наблюдението и контрола се осъществяват комплекс от мерки, като се цели пълнота, изчерпателност и многостранност на действията с оглед недопускане на пропуски и възможност за проверка на установяваните данни и факти, както и за усъвършенстване дейността на органите и анализиране на нормативната уредба, с оглед разработване на предложения за нейното усъвършенстване и привеждане в съответствие с най-добрите европейски практики.

Важна цел за настоящия състав на НБКРС е поддържане на добър междуинституционален диалог с органите на законодателната, съдебната и изпълнителната власт, както и с неправителствения сектор за утвърждаване и усъвършенстване на добрите практики, установени след създаването на НБКРС.

*Действията на органите, използващи СРС, трябва да бъдат изцяло законосъобразни, за да се изгради доверие в обществото при осъществяване на тяхната дейност. Балансът между сигурност и права, както и конституционни и законови гаранции за допустимо навлизане в правно защитената лична сфера, при спазване на принципите на законност, пропорционалност и необходимост, са задължителна предпоставка и в интерес на едно демократично общество.*

## **I. СЪСТАВ НА НБКРС. ЗАСЕДАНИЯ И ПРИЕТИ РЕШЕНИЯ.**

На 21.12.2018 г., с решение на 44-то Народното събрание, са избрани председател на НБКРС, заместник-председател и трима членове за срок от 5 години. От второто полугодие на 2021 г. до настоящия момент Националното бюро функционира в непълен състав: председател Пламен Колев и членове – Огнян Атанасов, Илия Ганев и Огнян Стоичков.

През 2022 г. НБКРС е провело 43 заседания. Приети са общо 741 решения и от сектор „Специализирана администрация“ са изготвени:

- ✓ Доклади от извършени комплексни, тематични и инцидентни проверки.
- ✓ Доклади относно постъпили становища или по поставени проблеми от органи по ЗСРС, свързани с процедурите по искане, разрешаване или прилагане на СРС, съхраняването и унищожаването на събраната чрез тях информация.
- ✓ Становища, свързани с предложени промени в действащото законодателство.

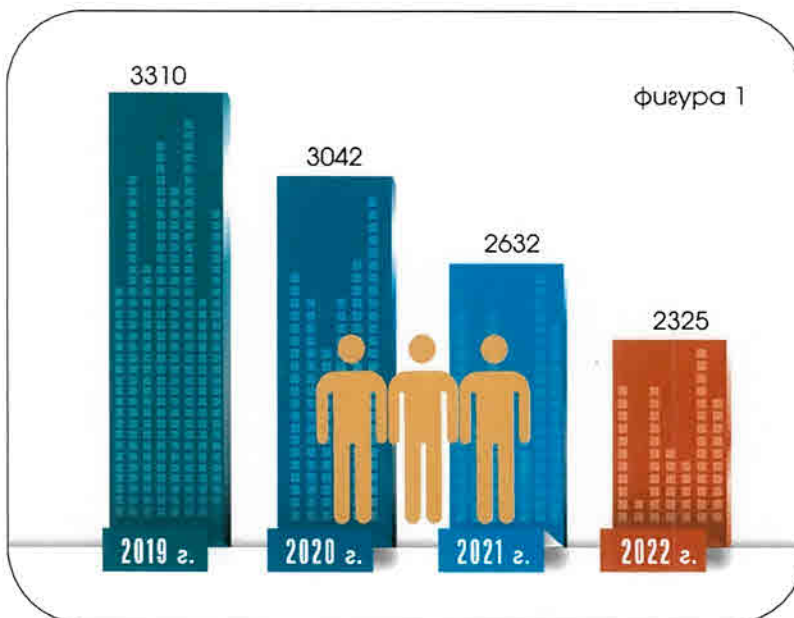
## **II. ПРОЦЕДУРИ ПО ЗСРС.**

### **1. Органи по чл. 13 от ЗСРС. Искания. Материалноправни основания за използване на СРС.**

Право да използват СРС съобразно тяхната компетентност имат органите, посочени в чл. 13 от ЗСРС.

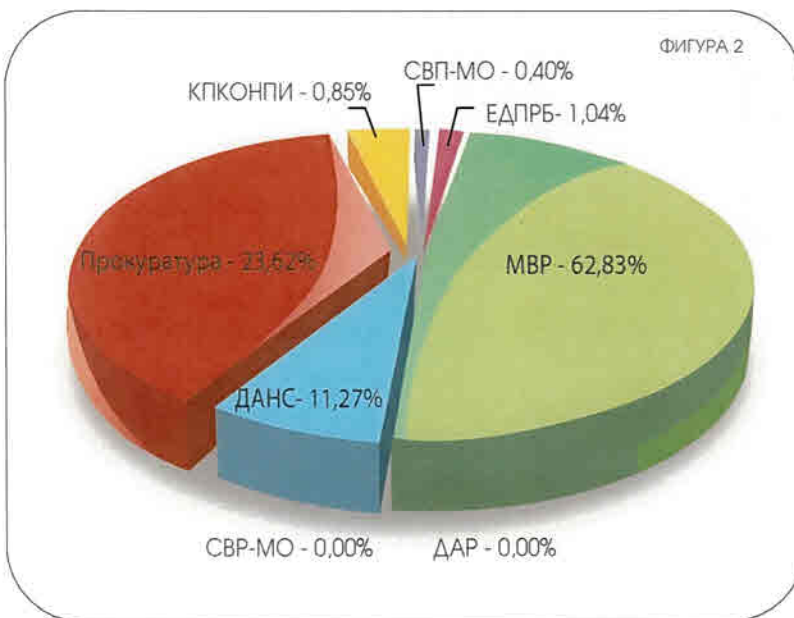
#### **1.1. Искания.**

През 2022 г. са използвани СРС по отношение на 2325 лица. За сравнение: през 2021 г. лицата са били 2632, през 2020 г. – 3042, а през 2019 г. – 3310 (Фиг. 1)



През 2022 година относителният дял на заявителите към общия брой инициирани процедури е:

МВР – 62,83 %, ПРБ – 23,62 %, ДАНС – 11,27 %, КПКОНПИ – 0,85 %, ЕДПРБ – 1,4 %, СВР-МО – 0,40 %, СВР-МО – 0,00 %, ДАР – 0,00 %. (Фиг. 2)

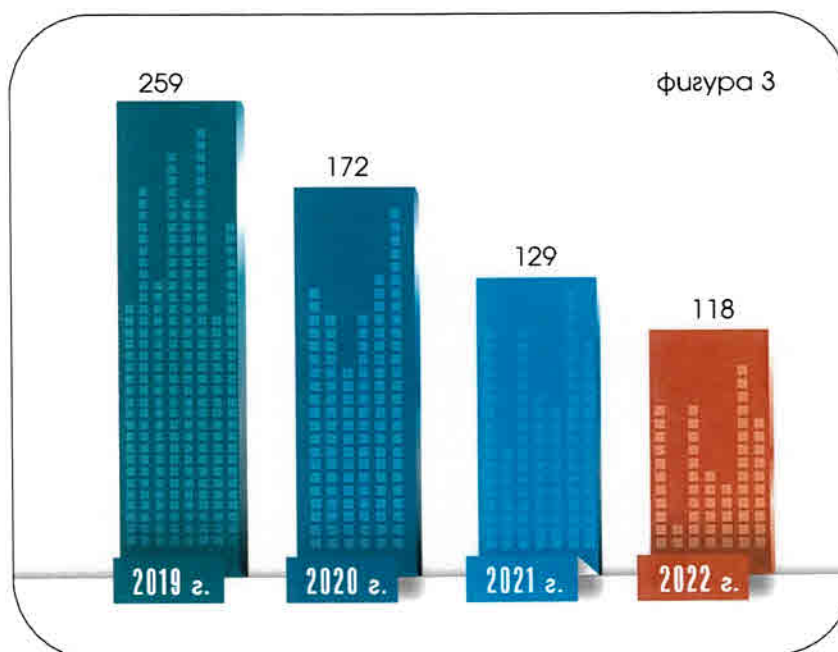




Структура	Относителен дял на процедурите в сравнение с предходни години, в проценти (%)			
	2022 г.	2021 г.	2020 г.	2019 г.
МВР	62,83	53,08	51,12	53,73
ПРБ	23,62	33,86	36,98	37,95
ДАНС	11,27	10,02	7,28	5,69
ЕДПРБ	1,04	0,09	-	-
КПКОНПИ	0,85	0,59	3,48	2,43
СВП-МО	0,40	0,02	0,22	0,20
СВР-МО	0	0	0	0
ДАР	0	0	0	0

Сравнението на данните показва, че иницираните процедури от органите на МВР и прокуратурата са над 86 % от общия брой.

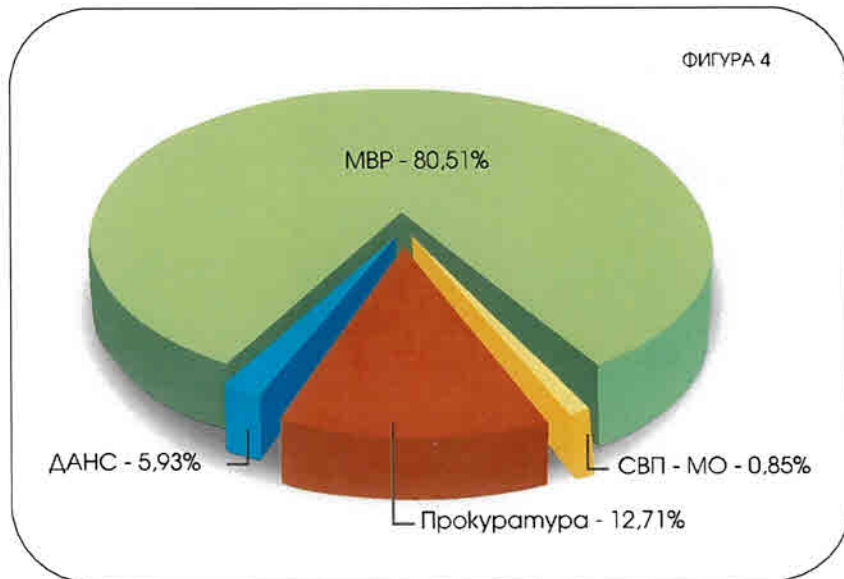
В 118 случая<sup>1)</sup> ЗСРС са използвани по отношение на обекти за установяване самоличността на лица, за които е имало данни и основание да се предполага, че подготвят, извършват или са извършили тежко умишлено престъпление от изброените в закона (чл. 12, ал. 1, т. 4 ЗСРС). (Фиг. 3)



Съпоставяйки данните през последните няколко години се наблюдава намаляване на случаите при използване на тази процедура.

<sup>1)</sup> По данни на органите по чл. 20 от ЗСРС.

През 2022 г. процедурите по чл. 12, ал. 1, т. 4 от ЗСРС се разпределят между органите по чл. 13 от ЗСРС в следното съотношение: МВР – 80,51 % (при 74,42 % през 2021 г., 85,78 % през 2020 г., 85,82 % през 2019 г.); прокуратура – 12,71 % (при 24,03 % през 2021 г., 12,28 % през 2020 г., 13,70 % през 2019 г.); ДАНС – 5,93 % (при 1,55 % през 2021 г., 1,78 % през 2020 г., 0,48 % през 2019 г.); СВП-МО – 0,85% (0% през 2021 г.). (Фиг. 4)



Видно от графиката, органите на МВР са тези, които най-често използват СРС с цел установяване самоличността на лица и за разкриване извършителите на престъпления.

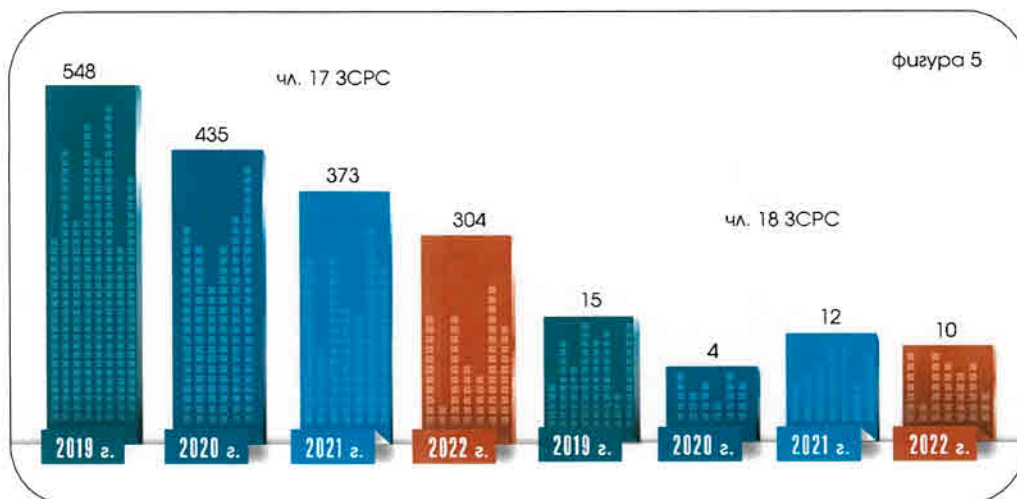
През 2022 г. по 304 процедури (13,08 % от общия брой) прилагането на СРС е започнало по реда и при условията на чл. 17 от ЗСРС (за сравнение: 373 процедури или 13,51 % през 2021 г., 435 или 14,38 % през 2020 г., 548 или 16,56 % през 2019 г.).

В отделни случаи беше констатирано, че хипотезата на чл. 17 от ЗСРС се използва с цел ускоряване стартирането на процедурата по прилагане на СРС.

Предвид констатациите на Националното бюро, отразени в доклада от 2021 г., са дадени указания за прецизиране използването на тази специална процедура. В резултат на дадените указания, случаите, в които се иска прилагането на СРС да започне в хипотезата на чл. 17 от ЗСРС, са редуцирани, като основанията за незабавното започване се посочват изрично.

През 2022 г. при 10 процедури (0,39 % от общия брой) прилагането

е започнало при условията на чл. 18 от ЗСРС (12 процедури или 0,43 % през 2021 г., 4 процедури или 0,13 % през 2020 г., 15 процедури или 0,45 % през 2019 г.). (Фиг. 5)



**През 2022 г. по процедури спрямо 2325 лица и 118 обекта са били изготвени 4331 искания.** За сравнение, през 2021 г. – 2761 процедури по 4580 искания, през 2020 г. – 3196 процедури по 5368 искания, през 2019 г. – 3569 процедури по 6039 искания.

Видно от данните, през последните четири години процедурите и исканията са намалели. В сравнение с 2021 г. процедурите са намалели с 318, а исканията - с 249, в сравнение с 2020 г. процедурите са намалели със 753, а исканията - с 1037, а в сравнение с 2019 г. процедурите са намалели с 1126, а исканията – с 1708.

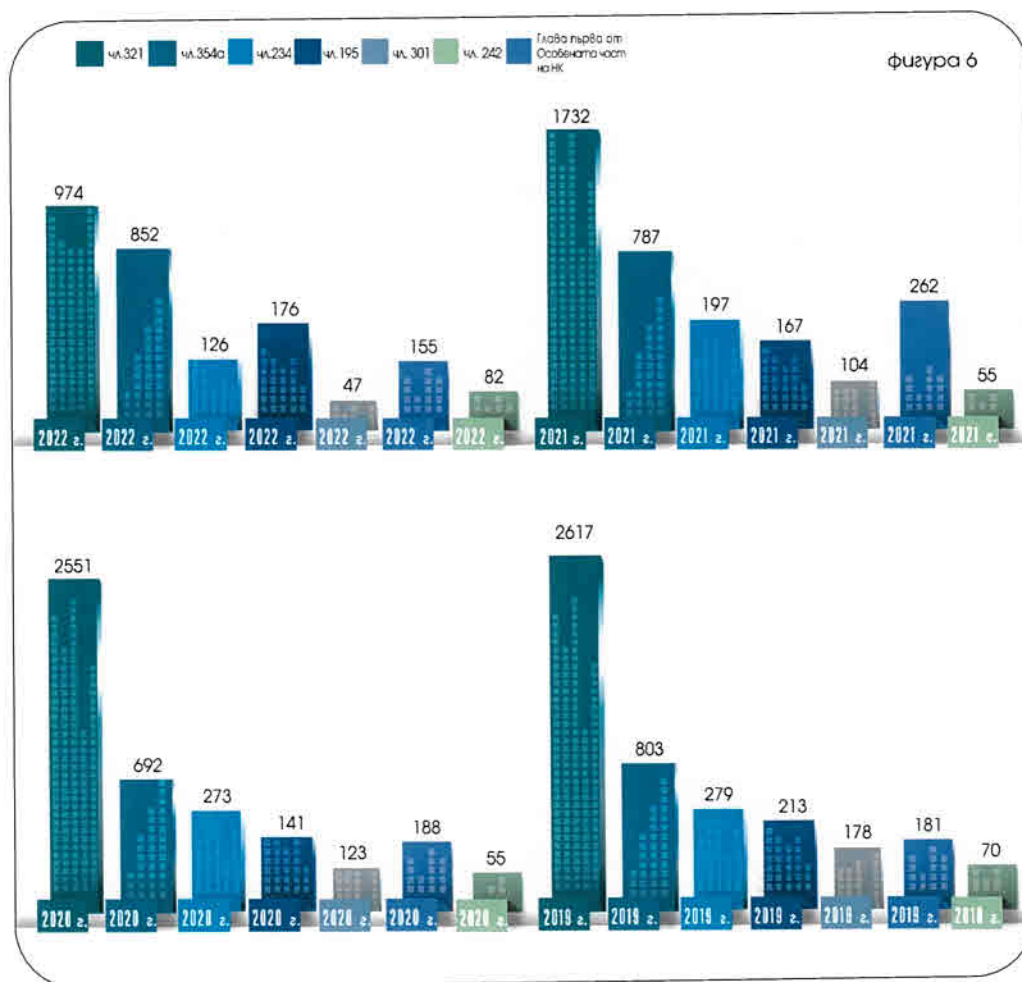
Анализът на статистическите данни и констатациите от проверките на НБКСРС налагат извода, че през последните години броят на лицата, спрямо които се използват СРС, намалява. През 2022 г. най-голямо е намалението при исканията за разкриване на престъпления, извършвани от ОПГ, и на тези по глава първа от особената част на НК, които бяха подсъдни на СпНС до закриването му на 27.07.2022 г. Същевременно, органите по чл. 15 от ЗСРС са завишили критериите по отношение спазване изискванията на чл. 14, ал. 1 от ЗСРС при изготвяне на исканията за използване на СРС.

## 1.2. Материалноправни основания за използване на СРС.

Използването на СРС е допустимо само за предотвратяване, разкриване или разследване на тежки умишлени престъпления, изрично посочени в чл. 172, ал. 2 от НПК и в чл. 3, ал. 1 от ЗСРС.



През 2022 г. СРС са използвани най-често за престъпления по чл. 321 НК (ОПГ) – 974 случая, чл. 354а НК (наркотични вещества) – 852 случая, чл. 234 НК (акцизни стоки) – 126 случая, чл. 195 НК (кражби) – 176 случая, чл. 301 НК (подкуп) – 47 случая, чл. 242 (престъпления против митническия режим) – 82 случая, по глава първа от особената част на НК – 155 случая.<sup>2</sup> (Фиг. 6)



Фиг. 6. Използването на СРС за разкриване на тежки умишлени престъпления за периода 2019 г. - 2022 г.

През 2022 г. органите по чл. 13 от ЗСРС са използвали най-често СРС за разкриване на престъпления по чл. 321 и чл. 354а от НК, съставляващи над 52 % от общо разрешените СРС, съответно – 974 разрешения по чл. 321 от НК и 852 разрешения по чл. 354а от НК.

За разкриване на престъпления по чл. 195 от НК, глава първа от особената част на НК, по чл. 234 от НК, по чл. 242 от НК и по чл. 301 от НК гадените

2) По данни на органите по чл. 15 от ЗСРС.

разрешения за прилагане на СРС са около 17 %. Дадени са 176 разрешения по чл. 195 от НК, 126 разрешения по чл. 234 от НК, 82 разрешения по чл. 242 от НК, 47 разрешения по чл. 301 от НК и 155 разрешения по глава първа от особената част на НК.

Спрямо предходните четири години са се увеличили използваните СРС за разкриване на престъпления чл. 354а от НК – през 2022 г. увеличението е с 8,26 % спрямо 2021 г., спрямо 2020 г. с 23,12 % и 6,1 % спрямо 2019 г.

За последните четири години има трайна тенденция на намаляване броя на използваните СРС при разследване и разкриване на престъпления по чл. 321, чл. 301 и чл. 234 от НК.

Престъпленията, за които най-често са искани и разрешени СРС през периода 2019 г. – 2022 г., са следните:

<b>Престъпления по НК</b>	<b>2022 г.</b>	<b>2021 г.</b>	<b>2020 г.</b>	<b>2019 г.</b>
чл. 354а	852	787	692	803
чл. 321	974	1732	2551	2617
чл. 301	47	104	123	178
чл. 234	126	197	273	279
чл. 242	82	55	55	70
чл. 195	176	167	141	213
глава първа от НК	155	262	188	181

За престъпления по глава първа от особената част на НК в периода от 2019 г. до 2021 г. разрешенията за прилагане на СРС са се увеличили, а през 2022 г. са намалели с повече от 40 % спрямо 2021 г.

За престъпленията по чл. 195 от НК в периода от 2020 г. до 2022 г. разрешенията за прилагане на СРС са се увеличили, а спрямо 2019 г. са намалели със 17,38 %.

При деянията по чл. 242 от НК има намаление на използваните СРС през 2020 г. и 2021 г. спрямо 2019 г. и увеличение през 2022 г., спрямо предходните години.

## **2. Органи по чл. 34н от ЗСРС.**

Съгласно разпоредбата на чл. 34н от ЗСРС, при получаване на молба за правна помощ от чужда държава с искане за продължаване на трансгранично наблюдение от територията на друга държава на територията на Република България от служители на молещата държава, ВКП се произнася по молбата и,

ако я допусне за изпълнение, внася писмено мотивирано искане за разрешение до председателя на СГС или до оправомощен от него заместник-председател.

През 2022 г. няма процедури по искане, разрешаване и прилагане на СРС по реда на чл. 34н от ЗСРС. Като една от причините за това може да е отразената и в предишните доклади разнородна практика относно разрешаване прилагането на СРС по искане на чуждестранни разследващи органи. Това се дължи на спецификата на всеки отделен случай, както и на различното законодателство в тази област в държавите от ЕС – разлика в престъпленията, за които е допустимо да се прилагат СРС. Разпоредбите на чл. 34н от ЗСРС въвеждат процедури, които са разписани в чл. 40 от Конвенцията за прилагане на Шенгенското споразумение, но не обхващат всички случаи, при които се налага прилагане на СРС по молба на чужди правоохранителни органи.

В тази връзка е необходимо да се усъвършенства законодателството и да се разпише ясна и точна процедура за прилагане на СРС на територията на страната ни при получаване на искане от съответните органи от чужди държави, с цел недопускане нарушаване на националното ни законодателство и същевременно да не се възпрепятства предотвратяването или разкриването на престъпление.

### 3. Европейски прокурор. Европейски делегирани прокурори.

През 2022 г. ЕДПРБ са изготвили 44 искания за използване на СРС, като по тях са постановени 18 отказа и 7 са оставени без разглеждане от компетентния орган по чл. 15 от ЗСРС – председателя на СГС или оправомощен от него заместник-председател. Престъпленията, за които е искано и разрешено прилагане на СРС са по чл. 248а, 254б и чл. 321 от НК. През 2022 г. европейският прокурор не е изготвял искания за използване на СРС.

При извършените комплексни проверки на процедурите по ЗСРС не се констатираха пропуски при изготвяне на исканията за използване на СРС. За ЕДПРБ остават неизяснени по законов ред няколко въпроса:

- как да се процедира, когато прокурор от друга страна-членка на ЕС иска използване на СРС – липсата на ДП, образувано в Република България затруднява мотивирането на искането пред компетентния български съд;
- от прокуратури от държави от ЕС се изпращат ВДС по отношение на български граждани, но не е ясно доколко могат да бъдат използвани в рамките на наказателното преследване, осъществено от съответните български институции.





С изменение и допълнение В ЗСВ през 2022 г. на европейския прокурор и европейските делегирани прокурори беше даден самостоятелен статут извън ПРБ и на това основание те бяха включени като органи по чл. 13, ал. 2 от ЗСРС (чл. 173, ал. 1 от НПК).

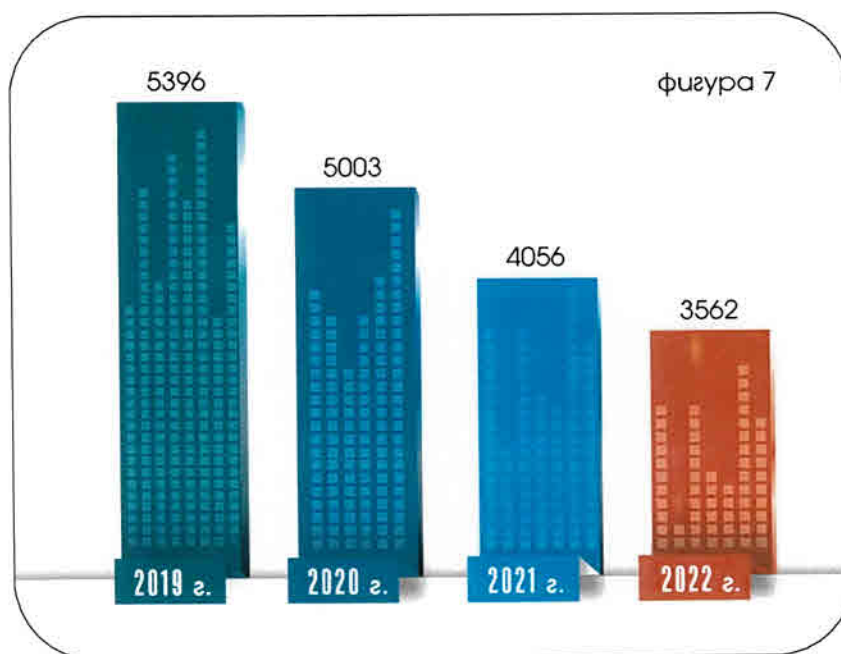
#### 4. Органи по чл. 15 от ЗСРС. Разрешения и отказу.

Исканията на компетентните органи се предоставят на органите по чл. 15, ал. 1 от ЗСРС (чл. 174 от НПК), които следва да се произнесат в срок до 48 часа с мотивиран акт.

##### 4.1. Разрешения.

През 2022 г. органите по чл. 13 от ЗСРС са упражнили правото си да искат използване на СРС като са предоставили на органите по чл. 15 от ЗСРС общо 4331 искания за лица и обекти. От тях са разрешени 3562 (2588 по първоначални искания и 974 за продължаване на срока)<sup>3</sup>.

За сравнение: през 2021 г. исканията са били 4580, а разрешенията – 4056 (2602 по първоначални искания и 1454 за продължаване на срока); през 2020 г. исканията са били 5368 искания, а разрешенията – 5003; през 2019 г. исканията са били 6039, а разрешенията – 5396. (Фиг. 7)



Фиг. 7. Разрешения за използването на СРС за периода 2019 г. - 2022 г.

През 2022 г. разрешенията са намалели с 249 спрямо 2021 г., което е довело до значително намаляване на приложените СРС.

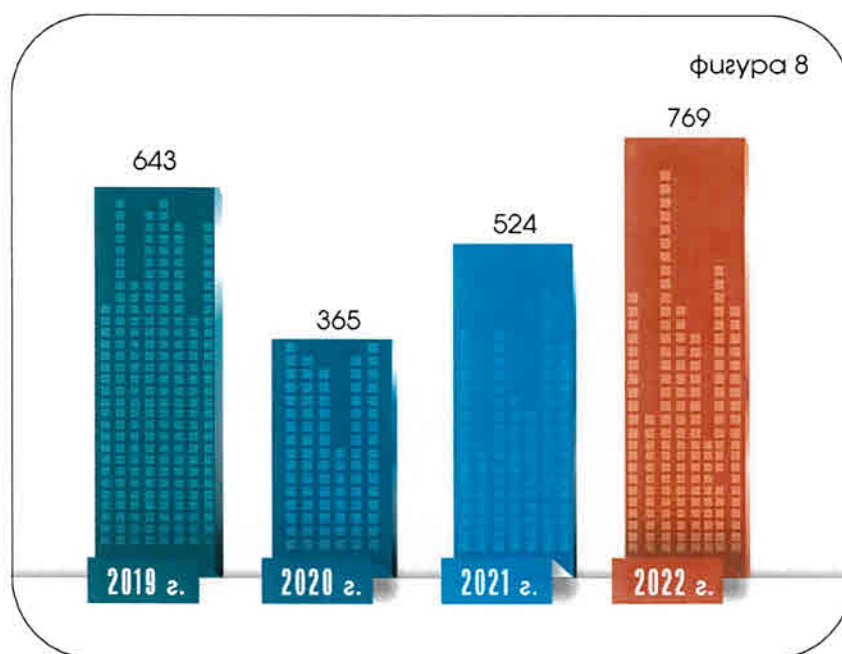
<sup>3</sup>) По данни на органите по чл. 15 от ЗСРС.

Съд	Брой разрешения	Съд	Брой разрешения	Съд	Брой разрешения
СпНС	771	ОС-Велико Търново	87	ОС-Враца	23
ОС-Пловдив	404	ОС-Хасково	85	ОС-Монтана	22
СГС	292	ОС-София	77	ОС-Силистра	21
ОС-Стара Загора	211	ОС-Разград	74	ОС-Търговище	17
ОС-Благоевград	177	ОС-Сливен	66	ОС-Смолян	16
ОС-Бургас	167	ВС-София	66	ОС-Добрич	13
ОС-Кюстендил	162	ОС-Кърджали	57	ВоС-Сливен	8
ОС-Плевен	121	ОС-Перник	55	ВоС-Пловдив	3
ОС-Видин	111	ОС-Габрово	43	АС-София	5
ОС-Пазарджик	111	ОС-Шумен	41	АСпНС	0
ОС-Русе	106	ОС-Ловеч	31	ВоАС	0
ОС-Варна	93	ОС-Ямбол	26	ВКС	0

И през 2022 г., до закриването му, СпНС се е произнесъл по най-много искания – 1003 или 23,15 % от всички постъпили в съдилищата.

#### 4.2. Откази.

През 2022 г. съдиите са постановили 769 отказа от общия брой искания за използване на СРС<sup>4</sup> (през 2021 г. отказите са 524, през 2020 г. отказите са 365, през 2019 г. отказите са 643). (Фиг. 8)



Фиг. 8. Откази за използването на СРС за периода 2019 г. - 2022 г.

4) По данни на органите по чл. 15 от ЗСРС.



В СГС са постъпили 558 искания и са постановени 266 отказа, което е 47,67 %, в СпНС през годината са постъпили 1003 искания и са постановени 232 отказа, което представлява 23,13 % от внесените в съда искания, в ОС-Пловдив са постъпили 458 искания и са постановени 54 отказа, което е 11,79 %.

През 2022 г. относителният дял на постановените отказки по искания на заявители е както следва:

Структура	Отказки, в проценти (%)			
	2022 г.	2021 г.	2020 г.	2019 г.
ЕДПРБ	40,91	0	-	-
ДАНС	24,69	13,51	7,16	14,75
Прокуратура	20,86	16,31	6,05	9,90
МВР	14,93	8,39	2,87	10,33
КПКОНПИ	11,11	0	2,67	20,69

През годината съдиите, упражнявайки правомощието си, свързано с контрол за законосъобразността на процедурите по ЗСРС, са постановили и 208 акта, в които частично са отказали прилагането на оперативни способи, на състави на престъпления, непопадащи в чл. 3, ал. 1 от ЗСРС, или са намалили сроковете, поискани за прилагане на СРС.

## 5. Органи по чл. 20 от ЗСРС. Оперативни способи.

Съгласно чл. 20 от ЗСРС специалните разузнавателни средства се осигуряват и прилагат единствено от Държавна агенция „Технически операции“, специализирана дирекция „Технически операции“ на Държавна агенция „Национална сигурност“, Министерство на вътрешните работи – за способите по чл. 10б и чл. 10в от ЗСРС, както и за способа по чл. 10а от ЗСРС, в случаите, когато се използва служител под прикритие.

Държавна агенция „Разузнаване“ и разузнавателните служби на Министерството на отбраната могат да притежават и прилагат специални разузнавателни средства в рамките на своята компетентност.

### 5.1. Оперативни способи.

Броят на оперативните способи (разрешени/приложени) по видове е както следва<sup>5)</sup>:

- чл. 5 от ЗСРС (наблюдение) – 3116 (при 3496 за 2021 г., 4255 за 2020 г., 4585 за 2019 г.), като са приложени 1125 (при 1229 за 2021 г., 1372 за 2020 г., 1628 за 2019 г.);
- чл. 6 от ЗСРС (подслушване) – 3331 (при 3796 за 2021, 4644 за 2020 г., 5112 за 2019 г.), като са приложени 3300 (при 3758 за 2021 г., 4594 за 2020 г., 5076 за 2019 г.);
- чл. 7 от ЗСРС (проследяване) – 3115 (при 3500 за 2021 г., 4262 за 2020 г.,

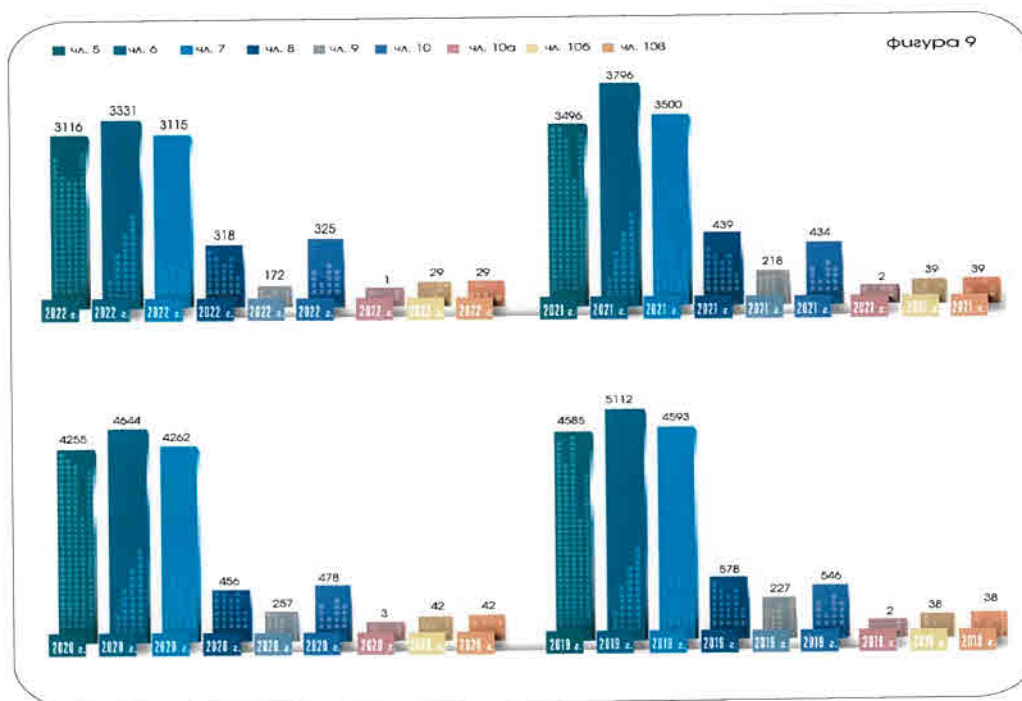
5) По данни на органите по чл. 20 от ЗСРС.



Общият брой разрешени за прилагане оперативни способи за 2022 г. е 10436 (през 2021 г. – 11963 способа, през 2020 г. - 14439 способа, през 2019 г. – 15719 способа). Намалението е с 12.76% спрямо 2021 г.

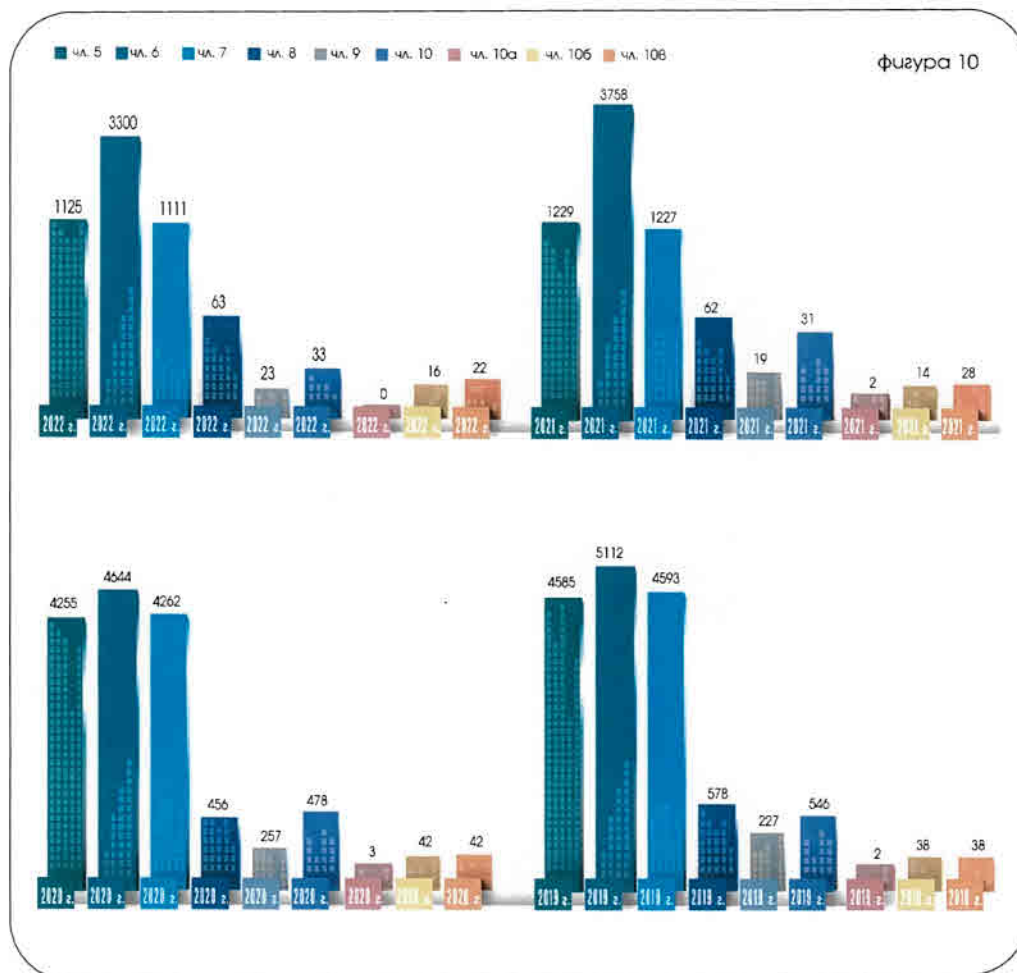
4593 за 2019 г.), като са приложени 1111 (при 1227 за 2021 г., 1363 за 2020 г., 1621 за 2019 г.);

- чл. 8 от ЗСРС (проникване) – 318 (при 439 за 2021 г., 456 за 2020 г., 578 за 2019 г.), като са приложени 63 (при 62 за 2021 г., 71 за 2020 г., 68 за 2019 г.);
- чл. 9 от ЗСРС (бялзване) – 172 (при 218 за 2021 г., 257 за 2020 г., 227 за 2019 г.), като са приложени 23 (при 19 за 2021 г., 26 за 2020 г., 22 за 2019 г.);
- чл. 10 от ЗСРС (проверка на кореспонденцията) – 325 (при 434 за 2021 г., 478 за 2020 г., 546 за 2019 г.), като са приложени 33 (при 31 за 2021 г., 39 за 2020 г., 28 за 2019 г.);
- чл. 10а от ЗСРС (контролирана доставка) – 1 (при 2 за 2021 г., 3 за 2020 г., 2 за 2019 г.), като са приложени 0 (при 2 за 2021 г., 0 за 2020 г., 0 за 2019 г.);
- чл. 10б от ЗСРС (доверителна сделка) – 29 (при 39 за 2021 г., 42 за 2020 г., 38 за 2019 г.), като са приложени 16 (при 14 за 2021 г., 16 за 2020 г., 11 за 2019 г.);
- чл. 10в от ЗСРС (служител под прикритие) – 29 (при 39 за 2021 г., 42 за 2020 г., 38 за 2019 г.), като са приложени 22 (при 28 за 2021 г., 27 за 2020 г., 18 за 2019 г.). (Фиг. 9 и Фиг. 10)



Фиг. 9. Поискани и разрешени оперативни способности за периода 2019 г. - 2022 г.





Фиг. 10. Приложени оперативни способности за периода 2019 г. - 2022 г.

През 2022 г. са приложени общо 5693 способа (6370 способа през 2021 г., 7465 през 2020 г., 8472 през 2019 г.)<sup>6)</sup>, което представлява 54,55 % от разрешените оперативни способности. За сравнение, през 2021 г. – 53,25 %, през 2020 г. – 51,70 %, а през 2019 г. – 53,90 %.

Анализът на статистиката показва, че през годините най-голямо (почти 100 %) е съотношението на приложените спрямо разрешените способности по чл. 6 от ЗСРС, относително малък (под 20 %) е процентът на приложените спрямо разрешените способности по чл. 8, чл. 9, чл. 10 от ЗСРС. С изключение на 2021 г., когато е поискан и приложен в два случая, способът по чл. 10а от ЗСРС практически не се използва:

6) По данни на органите по чл. 20 от ЗСРС.

Способ	Съотношение разрешени/приложени способности, в %			
	2022 г.	2021 г.	2020 г.	2019 г.
По чл. 5	36,10	35,15	32,24	35,51
По чл. 6	99,07	99,00	98,92	99,30
По чл. 7	35,67	35,06	31,98	35,29
По чл. 8	19,81	14,12	15,57	11,76
По чл. 9	13,37	8,72	10,12	9,69
По чл. 10	10,15	7,14	8,16	5,13
По чл. 10а	0	100	0	0
По чл. 10б	55,17	35,90	38,10	28,95
По чл. 10в	75,86	71,79	64,29	47,37

При осъществените комплексни проверки през 2022 г. и предходните години е установено, че в масовия случай се иска едновременно използване на способите по чл. 5, чл. 6 и чл. 7 от ЗСРС, а на практика се прилага само способът по чл. 6 от ЗСРС.

### 5.2. Случаи, при които не е започнало прилагане на СРС.

През годината в 26 случая органите по чл. 20 от ЗСРС не са започнали прилагане на СРС поради допуснати явни и фактически грешки в исканията и разрешенията, като са уведомили за това заявителите и разрешаващите органи. От тях, в 16 случая прилагането е започнало след отстраняване на установените фактически грешки, а в останалите 10 случая прилагането не е започнало.

## III. ДЕЙНОСТ НА НКБСРС ПО ЗСРС. НАБЛЮДЕНИЕ НА ПРОЦЕДУРИТЕ ПО ЗСРС.

1. Анализ на резултатите от извършения надзор на процедурите по ЗСРС. Установени пропуски и добри практики.

### 1.1. Органи по чл. 13 от ЗСРС.

В хода на извършените комплексни проверки през 2022 г. бяха констатирани следните пропуски:

- ✓ Изготвяне на искания от некомпетентен орган:
  - при образувано досъдебно производство исканията са изготвени от директор на областна дирекция на МВР, а компетентен орган да иска използването на СРС в такива случаи е наблюдаващият прокурор;
  - за престъпления по глава трета, раздел III от особената част на НК е

Внесено искане от директор на областна дирекция на МВР, а право да искат използване на СРС в такива случаи имат единствено окръжните прокуратури.

✓ Внасяне на искания пред некомпетентен орган:

*Не е спазена материалната компетентност на съда, пред който е внесено искането:*

- за престъпления по глава трета, раздел III от особената част на НК;
- за разследване на престъпления, подсъдни на специализираното правосъдие до неговото закриване на 27.07.2022 г.

*Не е спазена териториалната компетентност на съда, пред който е внесено искането.* Тези пропуски са констатирани след закриване на специализираното правосъдие по отношение на искания за използване на СРС за престъпления, извършвани от ОПГ или свързани с трафика на хора.

✓ Липса на пълно и изчерпателно посочване на фактите и обстоятелствата, даващи основание да се предполага, че се подготвя, извършва или е извършено тежко умишлено престъпление от изброените по чл. 3, ал. 1 от ЗСРС, които налагат използването на СРС.

✓ Липса на данни за съпричастност на лицето, за което се иска използване на СРС към твърдяната престъпна дейност.

✓ Липса на установъчни данни за лицата или обектите, спрямо които се иска използването на СРС, в т. ч. липса на индивидуализация на обектите, когато се иска прилагане на способа по чл. 8 от ЗСРС.

✓ Посочване в исканията на престъпни състави, непопадащи сред:

- изброените в чл. 3, ал. 1 от ЗСРС, респ. 172, ал. 2 от НПК, когато се иска използване на СРС по отношение на лица, за които са получени данни или има основания да се предполага, че подготвят, извършват или са извършили тежко умишлено престъпление – в искането е посочен основният член от НК, включващ няколко престъпни състава, от които не всички са тежки престъпления по смисъла на чл. 93, т. 7 от НК;

- изброените в чл. 12, ал. 3 от ЗСРС, респ. 173, ал. 5 от НПК, когато се иска използване на СРС спрямо свидетел по наказателно производство, който е дал съгласието си за това, за установяване на престъпна дейност на други лица;

✓ В искания за продължаване срока на прилагане на СРС не се посочват резултатите получени от приложените СРС по първоначалните искания.

✓ Липса на мотиви за невъзможността необходимите данни да бъдат събрани по друг начин.

✓ Липса на декларация:



- на лицето по чл. 12, ал. 2 от ЗСРС или липса на данни за опасност за живота или имуществото на лицето, въпреки наличието на декларация;
- по чл. 173, ал. 3 от НПК на служител под прикритие.

Посочените пропуски са дали основание на органите по чл. 15 от ЗСРС за постановяване на откази за прилагане на СРС. Всички те са били констатирани при проверки и в предходни години, НБКРС е давало указания и становища и ще продължи да работи с административните ръководители на съответните структури с цел недопускането им в бъдеще.

Други пропуски, които не влияят на законосъобразността на процедурите по ЗСРС, но които НБКРС счита, че следва да бъдат коригирани са:

- ✓ Непредоставяне на актуални данни от заявителите при получаване на уведомление от прилагащата структура с искане на допълнителна информация, когато:
  - даден комуникатор не се използва от лицето, за което е дадено разрешение за използване на СРС;
  - за отделни разговори на контролираното лице има съмнение, че попадат в хипотезата на чл. 33, ал. 3 от ЗАДВ;
  - е необходимо създаване на организация за прилагане на способите по чл. 5 и чл. 7 от ЗСРС.
- ✓ Искане за прилагане на способите по чл. 5, чл. 6 и чл. 7 от ЗСРС, а реално да се прилага само способът по чл. 6.
- ✓ Непосочване в искането на номера на досъдебно производство, прокурорска преписка или оперативно дело.
- ✓ Дословно възпроизвеждане на информация от приложени СРС в искания за продължаване на срока за прилагане.
- ✓ Посочване на голям брой длъжностни лица, оправомощени да получават резултати от прилагането на СРС.
- ✓ Използване на СРС по преписки на предварителен отчет – като извънреден способ за доказване на извършени престъпления СРС следва да се използва при доказана необходимост, а не за придобиване на оперативни данни за дейността и движението на контролираното лице или за неговите оперативно-интересни връзки.
- ✓ Прекратяване прилагането на СРС на основание чл. 22, ал. 2, т. 1 от ЗСРС (когато е постигната предвидената цел) и след получаване на резултатите не се иска изготвянето на ВДС.
- ✓ Унищожаване на информацията по чл. 25 от ЗСРС с един протокол за повече от едно лице.

✓ Включване в докладите по чл. 29, ал. 7 на информация по няколко процедури.

Като резултат от доброто взаимодействие с органите по чл. 13 от ЗСРС, в хода на осъществените проверки от НБКРС при отделни заявители са установени и следните добри практики:

✓ В МВР са предприети действия за създаване на организация с цел недопускане на дублиране при използване на СРС спрямо едно и също лице от различни структури на министерството.

✓ През месец октомври 2022 г. беше проведена работна среща на НБКРС с органите по чл. 15 от ЗСРС и бяха приети решения за уеднаквяване на практиките по ЗСРС, с които бяха запознати органите по чл. 13 от ЗСРС. В резултат, в исканията за използване на СРС за разкриване или разследване на ОПГ, освен чл. 321 от НК, заявителите вече вписват и конкретни престъпни състави за осъществяваната вторична престъпна дейност.

✓ Вследствие подобряване на работата по организиране и планиране на СРС и дадените указания от НБКРС, продължава да намалява броят на исканията до прилагащата структура за започване прилагането на СРС в хипотезата на чл. 17 от ЗСРС.

✓ Констатира се изготвянето на по-подробни доклади до съдията с предоставяне на информация за използваните и неизползваните оперативни способности и за постигнатите резултати от прилагането на СРС. Към тях се прилагат протоколите за унищожаване на информацията. Освен доклад за унищожаване на информацията по чл. 24 и чл. 25 от ЗСРС, непослужила за изготвянето на ВДС, след получаването на протокола за изготвените ВДС до съдията се изготвя втори доклад-допълнение за унищожаване на информацията по чл. 24 от ЗСРС, послужила за изготвяне на ВДС.

✓ В искане за продължаване срока на прилагане на СРС по ДП, получено в окръжен съд след закриване на специализираното правосъдие, прокурорът е описал подробно извършените до момента действия, включително разпити на свидетели, приобщени ВДС от предишни приложения на СРС, извършени действия по проучване на лицето, оперативно-издирвателни мероприятия и други действия.

## Изводи

След извършен анализ на резултатите от извършените проверки НБКРС счита, че причините за констатираните нередности при прилагане на процедурите по ЗСРС се дължат на:

- пропуски при осъществяване на текущия контрол от страна на ръководните служители;
- непознаване на ЗСРС и недостатъчна теоретична подготовка по отношение на планирането, подготовката и използването на СРС, очакваните резултати от отделите оперативни способи и при изготвянето на искания за използване на СРС.

Националното бюро подкрепя идеята и има готовност да окаже необходимото съдействие за организиране от Академията на МВР обучение на оперативния състав в МВР във връзка с процедурите по ЗСРС.

Националното бюро периодично предоставя на ръководствата на прокуратурата, МВР и ДАНС информация за пропуските и нарушенията, установени при проверката за дейността им по ЗСРС през съответната година, с цел предприемането на мерки за тяхното отстраняване и недопускане в бъдещата им работа при използване на СРС.

Благодарение на обратната връзка с органите по чл. 13 от ЗСРС и вследствие дадените от НБКРС указания за спазване изискванията на закона, голяма част от установените при предходни проверки пропуски са преодолени.

Въведеният в някои структури вътрешноведомствен контрол по отношение използване на СРС е довел до по-прецизно планиране и подготовка за използване на този извънреден и специфичен способ за събиране на ВДС.

Необходимо е административните ръководители на съответните структури да осъществяват допълнителен контрол при изготвяне на искане за използването на способите по чл. 5, чл. 7 и особено по чл. 8 от ЗСРС, тъй като тяхното прилагане е свързано с планиране и извършване на съответните действия от страна на органите по чл. 13 от ЗСРС и много повече ресурси от страна на прилагащите структури в сравнение с прилагането на способа по чл. 6 от ЗСРС.

### 1.2. Органи по чл. 15 от ЗСРС.

При осъществяването на проверките Националното бюро констатира, че всяка година съдиите, имащи право да дават разрешения за прилагане на СРС, повишават стандартите си при работа със СРС и завишават съдебният контрол. Създадени са организация и единни критерии при разглеждането на



исканията и разрешаване прилагането на СРС. Контролира се своевременното унищожаване на информацията, която не е послужила за изготвяне на ВДС, и изготвянето на докладите съгласно чл. 29 ал. 7 от ЗСРС. Съдебният контрол е гаранция за стриктно спазване на закона и недопускане на нарушаване на конституционните права и свободи на гражданите.

При извършените проверки на органите по чл. 15 от ЗСРС бяха установени някои пропуски при постановяване на разрешения за прилагане на СРС:

- ✓ Даване на разрешения за използване на СРС по искания, внесени от некомпетентен заявител. В тези случаи прилагане не е започвало, а издадените разрешения са били отменени след установяване на пропуските и уведомяване на съда от страна на прилагащата структура или след самосезиране на органа, издал разрешението.

- ✓ Даване на разрешения за използване на СРС от некомпетентен съд. Не е отчетено съответствието на материалната или териториалната компетентност на съда при даване на разрешението.

- ✓ Констатиран са случаи на искания, внесени от компетентен заявител, но съдията е постановил откази, поради неяснота относно правомощията на лицето, подписало исканията.

- ✓ Продължава практиката за непроизнасяне в 48-часовия срок по чл. 15, ал. 1 от ЗСРС.

- ✓ Даване на разрешения за използване на СРС без да се посочва правната квалификация в разпореждането на съдията.

- ✓ Даване на разрешения за използване на СРС за разкриване или разследване на ОПГ без да е описана вторичната престъпна дейност, посочена от заявителя. Сред проведената среща с органите по чл. 15 от ЗСРС се констатира коригиране на тази практика.

- ✓ Оставяне на искания за използване на СРС без разглеждане вместо да бъде постановен отказ по тях.

- ✓ Констатиран са единични случаи на:

- прецизиране (допълване) на престъпните състави с посочване на алинеите по съответните членове от НК;

- издадено разрешение като по един от съставите от НК, поискани от заявителя, съдът не се е произнесъл – нито е дадено разрешение, нито е постановен отказ в тази част на искането;

- коригиране в искането на правна квалификация извън обхвата на чл. 3, ал. 1 от ЗСРС, вместо постановяване на отказ по съответния член от НК.

При осъществяването на проверките на органите по чл. 15 от ЗСРС Националното Бюро констатира и следните добри практики:

- ✓ Приспагане на сроковете за използване на СРС в последващи искания по установеното вече лице, когато преди това е била приложена процедурата по чл. 12, ал. 1, т. 4 от ЗСРС.

- ✓ Приспагане на сроковете за използване на СРС, когато за същото лице и за същото престъпление от разрешаващия орган е било дадено разрешение за използване на СРС по искане на друг заявител.

- ✓ Изискване към заявителите в мотивите на искането за използване на СРС да се излагат и мотиви за всеки един от поисканите способи, както и за продължителността на поискания срок за прилагане на СРС.

- ✓ В разрешенията се посочва начален и краен срок за използване на СРС, в т.ч. началния и крайния час на прилагането.

- ✓ От заявителите се изисква, освен мотивиране на сроковете, в искането да посочват и какви резултати се очаква да бъдат постигнати с прилагането на СРС.

- ✓ Изискване от заявителите на подробни доклади по чл. 29, ал. 7 от ЗСРС.

- ✓ Постановвяване на откази, когато се установи, че е дадено разрешение за използване на СРС на друг орган по чл. 13 от ЗСРС.

## Изводи

Установено е, че по инициатива на органите по чл. 13 от ЗСРС и след осъществена координация със съда, е преодолян проблемът с постановвяването на откази, поради неяснота относно компетентността на заявителите.

В резултат от поведената през месец октомври 2022 г. съвместна среща между органите по чл. 15 от ЗСРС и НБКРС отчитаме уеднаквяване на практиките по отношение на изискванията към органите по чл. 13 от ЗСРС при мотивиране на исканията за използване и при даване на разрешенията за прилагане на СРС.

### 1.3. Органи по чл. 20 от ЗСРС.

В хода на извършените комплексни проверки на прилагащите органи за цялата 2022 г. бяха установени следните случаи, при които не е започнало прилагане на СРС по чл. 22, ал. 3 от ЗСРС:

- ✓ от ДАТО като орган по прилагането на СРС по чл. 20, ал. 1, т. 1 от ЗСРС – 25 случая:

- по постъпили разрешения за прилагане на СРС със срок по-дълъг от

законово регламентираните шест месеца общо, съгл. чл. 21, ал. 2, т. 3 от ЗСРС. Причината е в разлика на изчисляването на сроковете, когато разрешението за продължаване срока за прилагане на СРС се дава от датата, следваща крайната дата на предходното разрешение. ДАТО предсрочно прекратява прилагането на СРС в последния ден на допустимия срок, за което уведомява писмено заявителя и съдията, на основание чл. 22, ал. 4 от ЗСРС, като се мотивира защо е прекратила прилагането.

Така се постига допълнителна гаранция, че СРС се прилагат в строго определените от законодателя срокове по чл. 21 от ЗСРС;

- по постъпили разрешения за прилагане на СРС с допуснати явни фактически грешки в исканията или разрешенията за използване на СРС.

В случаите на установени явни фактически грешки председателят на ДАТО или писмено оправомощеният от него заместник-председател, като орган по чл. 16, ал. 1 от ЗСРС, не е давал разпореждане за започване прилагането на СРС. Прилагащата структура е уведомила писмено заявителите и съдиите за установените явни фактически грешки и в какво се изразяват те – най-често в грешно изписване на установъчните данни на лицето или обекта, спрямо които е разрешено прилагането на СРС, грешка при изписването на единния граждански номер на лицето, обект на прилагане на СРС, грешка в изписването на номер на комуникатор и др.;

- установена некомпетентност на органа по чл. 15 от ЗСРС, имащ право да дава разрешение за прилагането на СРС.

Разрешения, дадени от некомпетентен орган по чл. 15 от ЗСРС за прилагане на СРС по отношение на длъжностни лица по смисъла на чл. 93, т. 1 от НК – на основание чл. 411а, ал. 1, т. 4, б. „а“ – „к“ от НПК, делата на първа инстанция са били подсъдни на СпНС (до закриването на специализираното правосъдие) и разрешенията за прилагане на СРС е следвало да бъдат дадени от председател или писмено оправомощен от него заместник-председател вместо от орган по чл. 15 от ЗСРС по териториална подсъдност.

В закона не е предвидена хипотеза, при която прилагането да не започва след получаване на разрешение, дадено от некомпетентен съд, или при установяване на искане за използване на СРС, изготвено от некомпетентен заявител. Прилагащата структура, с цел недопускане нарушение на закона, ползва правната форма на чл. 22, ал. 3, т. 2 от ЗСРС, а именно – установяване на явна фактическа грешка в искането на органа по чл. 13 от ЗСРС или в разрешението на съдията. При констатираните случаи на разрешения, дадени от некомпетентни органи по чл. 15 от ЗСРС, прилагане на СРС не е



започвало, за което писмено са уведомявани заявителите и съдиите, дали разрешенията. След получаването на уведомленията от ДАТО с посочените мотиви органите по чл. 15 от ЗСРС незабавно са отменили своите съдебни актове;

- установен е и един случай, когато е дадено разрешение за прилагане на СРС по искане, изготвено от некомпетентен заявител.

Органът по чл. 16, ал. 1 от ЗСРС, отново позовавайки се на правната форма на чл. 22, ал. 3, т. 2 от ЗСРС – установена явна фактическа грешка в разрешението, писмено е уведомил заявителя и съда. Прилагане и в този случай не е започвало и не са били нарушени правата на гражданина.

- ✓ От МВР като орган по прилагането на СРС по чл. 20, ал. 1, т. 3 от ЗСРС – 1 случай. Основанието за незапочване на прилагането е, че за поискано прилагане на процедура по чл. 10б и чл. 10в от ЗСРС, към даденото разрешение от съдията не е имало приложена декларация по чл. 173, ал. 3 от НПК от служителя под прикритие. Органът по чл. 16, ал. 4 от ЗСРС не е дал писмено разпореждане за прилагане на СРС.

Националното бюро счита, че следва да се обсъди необходимостта от синхронизиране на ЗСРС и НПК относно процедурата, относима за служителя под прикритие. При изготвяне на искане за използване на СРС по оперативно дело чрез прилагането на способите по чл. 10б и чл. 10в от ЗСРС, някои органи по чл. 15 от ЗСРС не се позовават на разпоредбите на НПК и не изискват представянето на декларация по чл. 173, ал. 3 от НПК.

## Изводи

При извършените комплексни проверки се констатира, че органите по чл. 20 от ЗСРС изпълняват своите задължения, произтичащи от ЗСРС.

Следва да се отбележи, че ДАТО е наложила практика, когато се установи, че комуникатор, за който е разрешено прилагането на СРС, не се ползва от контролираното чрез СРС лице, да изпраща уведомления за това обстоятелство не само на заявителя, но и на органа по чл. 15 от ЗСРС – за допълнителен съдебен контрол.

Тази практика е наложена и по отношение на разговори, когато възникне съмнение, че се провеждат с лица, упражняващи свободна професия на адвокати и биха попаднали в разпоредбата на чл. 33, ал. 3 от ЗАВ.

От извършените проверки се установи, че след дадените указания от НБКРС органите по чл. 13 от ЗСРС предприемат действия по чл. 23 от ЗСРС за предоставяне на актуални данни за ползвателя на комуникатора или когато има съмнение, че комуникаторите се ползват от адвокати във

Връзка с тяхната професионална дейност.

До получаването на актуална информация прилагашата структура продължава да прилага СРС, но не изпраща получената информация на заявителя.

В случаите, когато информацията, че разговор по комуникатор попада в хипотезата на чл. 33, ал. 3 от ЗАдв. е потвърдена, прилагашата структура незабавно унищожава получената информация по реда на чл. 31, ал. 3 от ЗСРС.

Прилагашата структура е ограничена от закона и няма право да откаже прилагане на СРС, когато искането за използване на СРС е изготвено от некомпетентен заявител или разрешението за прилагане на СРС е дадено от некомпетентен съд. Със законодателното уреждане на този пропуск ще се преодолее използването на единствено възможната към този момент за прилагашата структура правна форма на чл. 22, ал. 3, т. 2 от ЗСРС – установяване на явна фактическа грешка.

**2. Становища и указания до органите по чл. 13, чл. 15 и чл. 20 от ЗСРС, свързани с подобряване режима на използване и прилагане на СРС.**

### **Закриване на специализираното правосъдие**

Във връзка с разпоредбите на Закона за съдебната власт, с които се закри специализираното правосъдие, Националното бюро даде указания и изготви становища до административните ръководители на органите по чл. 13, чл. 15 и чл. 20 от ЗСРС за предприемане на действия, свързани с процедурите по искане, разрешаване и прилагане на СРС, предоставяне на резултатите от приложените СРС, съхраняване и унищожаване на информацията, придобита чрез тях, и др.

Указанията бяха съгласувани с министъра на правосъдието, председателя на ВКС, заместник-председателя на ВКС, ръководещ Наказателната колегия, председателя на Апелативен съд - София, председателя и заместник-председателя на СГС.

При извършването на комплексните проверки за дейността през 2022 г. Националното бюро установи, че органите са се съобразили с дадените им указания при изпращането и получаването на преписки и дела, по които са били прилагани процедурите по ЗСРС от органите на специализираното правосъдие.

### Указания във връзка с проведените през 2022 г. парламентарни избори за народни представители

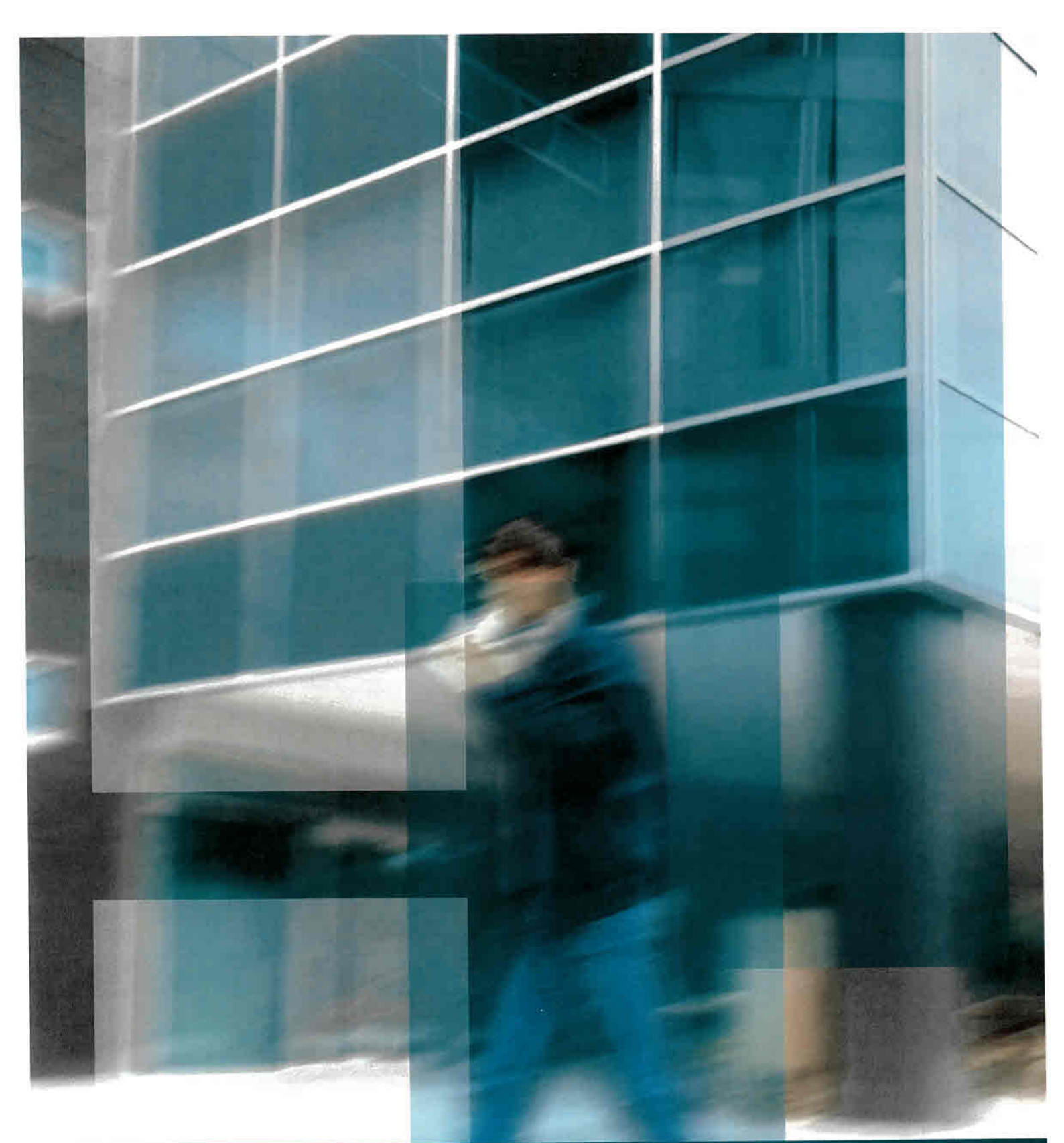
Във връзка с провежданите през 2022 г. избори за народни представители Националното бюро даде указания на органите по чл. 13 от ЗСРС, че по отношение на кандидатите за народни представители компетентен орган по чл. 15 от ЗСРС е СГС освен ако не се прилагат особените правила на глава тридесет и първа от НПК.

### Указания относно използването на резултати от приложени СРС по реда на ЗСРС в административни процедури

На основание извършени проверки относно използването на резултати от приложени СРС по реда на ЗСРС в административни процедури и процедури по реда на ЗЗКУ Националното бюро даде указания на органите по проучването по ЗЗКУ, че съгласно разпоредбата на чл. 11, ал. 4, т. 2 от ЗЗКУ, СРС могат да се прилагат и използват по реда на ЗСРС единствено за лица, кандидатстващи за получаване на разрешение за достъп до класифицирана информация с ниво на класификация за сигурност „Строго секретно“. Резултатите, получени от прилагане на СРС за предотвратяване, разкриване и доказване на някое от престъпленията, изброени в чл. 3, ал. 1 от ЗСРС, или за защита на националната сигурност, не могат да се използват в процедури по ЗЗКУ за проучване за надеждност на лица или в други производства, включително и за налагане на административни наказания.

За дадените задължителни указания до органите, използващи СРС, беше информирана Държавната комисия по сигурността на информацията.





От извършените проверки през 2022 г. и получените статистически резултати се установява, че от приложени през годината процедури по 2325 лица и 118 обекта са изготвени 819 ВДС.

#### IV. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА СРС, СЪХРАНЯВАНЕ И УНИШОЖАВАНЕ НА ПРИДОБИТАТА ИНФОРМАЦИЯ.

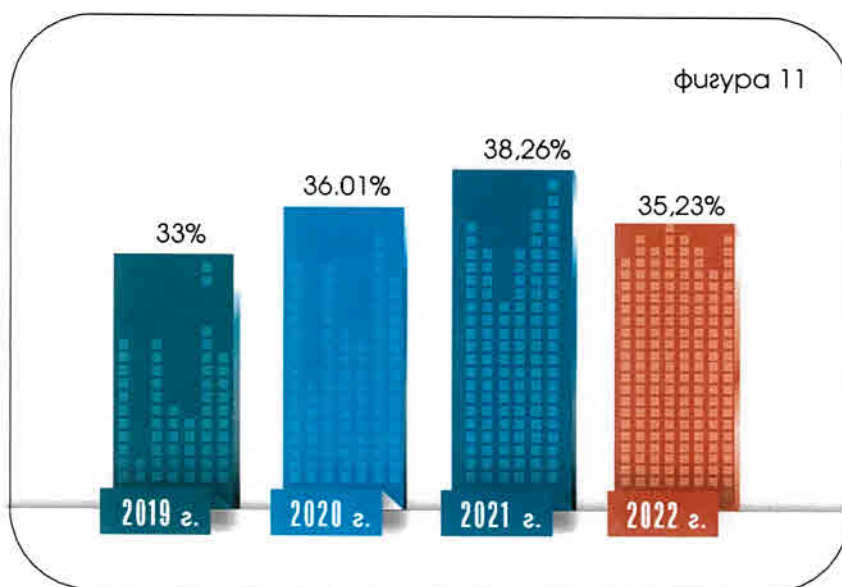
##### 1. Веществени доказателствени средства.

От ДАТО, която е приложила 5175 оперативни способа по отношение на 2109 лица и 111 обекта, заявителите са поускали изготвянето на 744 ВДС.

От ДАНС, която е приложила 480 оперативни способа по отношение на 216 лица и 7 обекта, заявителите са поускали изготвянето на 55 ВДС.

От МВР, което е приложило 38 оперативни способа по отношение на 17 лица, заявителите са изготвили 20 искания за изготвяне на ВДС чрез разпит пред съдия.

Съотношението между броя изготвени ВДС и броя на лицата с временно ограничени със СРС основни права е 35,23 %. За сравнение: през 2021 г. това съотношение е 38,26 %, през 2020 г. – 36,01 %, през 2019 г. – 33,96 %. (фиг. 11)



И през 2022 г. продължава тенденцията на намаляване на изготвените ВДС. За сравнение: през 2022 г. те са 819, през 2021 г. – 1007, през 2020 г. – 1089, през 2019 г. – 1124.

След извършен анализ, може да бъде направен изводът, че тази тенденция е в резултат както на намаляването на броя приложени процедури, така и в резултат на прецизиране от заявителите на случаите, в които се иска тяхното изготвяне. От друга страна, за нуждите на националната сигурност

резултатът от използване на СРС невинаги е свързан с изготвянето на ВДС.

При анализа на причините за намаляване на броя на изготвените ВДС през 2022 г. следва да бъде отчетено и закриването на специализираното правосъдие.

Както в преходни периоди се констатира намаление, но все още има случаи, при които ВДС, изготвени от органи по чл. 13, ал. 1 от ЗСРС, не се приобщават към досъдебни производства. Основните причини за неизползване на ВДС за наказателното производство са, че:

✓ В срока на изготвянето им наказателното преследване е приключило с постановление за отказ да бъде образувано наказателно производство, постановление за прекратяване на наказателното производство или сключване на споразумение между прокуратурата и обвиняемия.

✓ прокурорът е отказал да приобщи изготвеното ВДС към доказателствения материал поради непрецизиране от страна на заявителя на информацията, необходима за доказване на престъпната дейност.

Съгласно чл. 3, ал. 2 от ЗСРС, СРС се използват за изготвяне на ВДС. В много от случаите, когато е била получена информация от приложени СРС и прилагането е било прекратено поради постигане на предвидената цел, заявителите не искат изготвяне на ВДС като се мотивират, че е придобита важна оперативна информация.

Поради липсата в действащото законодателство на ред, срок и условия за тяхното съхраняване и за унищожаване, към момента изготвените ВДС се съхраняват от органите по чл. 13, ал. 1 от ЗСРС до образуване на досъдебно производство, а след образуването му – от органите на съдебната власт, за неопределен срок от време.

Изготвените и изпратени ВДС на съдията, дал разрешението за прилагане на СРС, се съхраняват по образуването от него частно наказателно дело за неопределен срок и също не подлежат на унищожаване.

За решаване на проблема, свързан със съхраняването и унищожаването на ВДС, Националното бюро НБКРС е внесло в 44-то и 47-то Народни събрания предложения за законодателни промени.

**2. Унищожаване на информацията, непослужила за изготвяне на ВДС и изготвяне на доклад до органа по чл. 15 от ЗСРС.**

2.1. Съгласно разпоредбата на чл. 31, ал. 3 от ЗСРС, информацията по чл. 24 от ЗСРС, която не се използва за изготвяне на ВДС, и информацията по чл. 25 от ЗСРС, независимо дали представлява класифицирана информация, се унищожават от структурите по



чл. 13 и чл. 20, ал. 1 от ЗСРС в 10-дневен срок от прекратяване на прилагането на СРС. Унищожаването се извършва от тричленна комисия в състав, определен от ръководителя на структурата, за което се изготвя протокол.

Неспазването на тези изисквания създава условия и предпоставки за използване на събраните чрез СРС данни извън предназначението им да служат само за предотвратяване, разкриване и доказване на престъпления (чл. 32 от ЗСРС).

През 2022 г., в резултат на даваните указания от НБКСРС и предприетите действия от ръководителите на органите по чл. 13 от ЗСРС, информацията, непослужила за изготвяне на ВДС, е унищожавана в законоустановения срок, като само в отделни случаи е констатирано забавяне. В разпоредбата на чл. 175, ал. 7, изр. 2 от НПК не е предвиден срок, в който съдията, разрешил прилагането на СРС, да даде разпореждане за унищожаване на информацията, непослужила за изготвяне на ВДС. Независимо, че органът по чл. 173, ал. 1 от НПК (чл. 13 от ЗСРС) е поискал в десетдневния срок разпореждане за унищожаване на информацията по чл. 25 от ЗСРС, съдии са се произнасяли извън този срок, а в някои констатирани случаи – един месец след постъпване на искането по чл. 175, ал.7 от НПК в съда.

Този проблем е отразяван в докладите на НБКСРС от предходните години, като основните причини за възникването му са различните процедури, разписани в чл. 175, ал. 7 от НПК и чл. 31, ал. 3 от ЗСРС, както и факта, че не е предвиден срок за съдията да се произнесе по направеното искане.

В тази връзка и с цел избягване евентуално неправомерно използване на придобитата от СРС информация, внесохме в 44-то и в 47-то Народно събрание предложение за отмяната на тази разпоредба в НПК.

**2.2. В едномесечен срок след прекратяване прилагането на СРС органът, изготвил искането, е длъжен да предаде доклад на съдията с данни за вида, началото и края на прилагането на СРС, изготвени ли са ВДС и унищожена ли е събраната информация (чл. 29, ал. 7 от ЗСРС).**

При извършването на проверки на процедурите по ЗСРС се установи, че съдиите изискват от заявителите изготвянето на много по-подробни доклади. Освен посочените в закона изисквания в докладите се предоставя информация дали е постигнат търсеният резултат, кои от разрешените оперативни методи са били приложени и други данни, относими към процедурите. Отделно се установи, че съдиите изискват заявителите

с доклада да представят и копия от протоколите, с които е унищожена информацията, непослужила за изготвяне на ВДС. Някои съдии изискват допълнително да им бъдат представяни и протоколите, с които е била унищожена информацията, послужила за изготвяне на ВДС.

Националното бюро приема тези изисквания на органите по чл. 15 от ЗСРС за добра практика, като чрез нея съдът извършва допълнителен контрол върху дейността по ЗСРС, основателността на искането за използване на СРС за постигане на предвидената цел, както и доколко и кои оперативни методи дават възможност да бъдат постигнати целените резултати.

## **V. ЗАЩИТА ПРАВАТА И СВОБОДИТЕ НА ГРАЖДАНИТЕ СРЕЩУ НЕЗАКОНОСЪОБРАЗНО ПРИЛАГАНЕ НА СРС.**

### **1. Сигнали за незаконосъобразно прилагане на СРС.**

През 2022 г. с решения на НБКСРС бяха извършени общо 287 проверки на органите по чл. 13, чл. 34н, чл. 15 и чл. 20 от ЗСРС (за сравнение през 2021 г. – са били извършени 569, през 2020 г. - 240, а през 2019 г. - 230), от които 232 комплексни проверки за дейността по ЗСРС, една тематична проверка и 54 проверки по преписки, образувани в НБКСРС, от които 53 по сигнали на граждани с твърдения, че по отношение на тях са прилагани неправомерно СРС, и една по самосезиране на Бюрото на основание чл. 8, ал. 1, т. 9, б. „б“ от Правилника за дейността на НБКСРС и неговата администрация.

Всички постъпили сигнали са разглеждани на заседания на НБКСРС. По 34 преписки проверките са приключени. По 7 преписки проверките продължават и през 2023 г. Тринадесет от постъпилите сигнали не съответстват на вътрешните правила на НБКСРС по сигнали за неправомерно прилагане на СРС. На проведени заседания на НБКСРС по тях са взети решения да не бъдат извършвани проверки, за което гражданите са уведомени и им е предоставена възможност да оформят сигналите си, съгласно вътрешните правила. Проверките по 33 преписки от 2021 г. са приключили през 2022 г.

От извършените проверки се установиха два случая на неправомерно прилагане на СРС:

- по отношение на гражданин са били прилагани СРС за срок повече от 260 дни, надвишаващ максимално допустимия срок по ЗСРС. Два различни органа по чл. 13 от ЗСРС са искали използване на СРС спрямо лицето за разкриване на една и съща престъпна дейност, като органът по чл. 15 от ЗСРС е дал разрешение без да се съобрази с разпоредбите на закона. На основание чл. 34е,



ал. 5 и ал. 6 от ЗСРС Националното бюро уведоми компетентните органи и на основание чл. 34ж, ал. 1 от ЗСРС уведоми гражданина, че спрямо него са били прилагани неправомерно СРС;

• при втория случай НБКРС установи, че в искането не се съдържат никакви факти и обстоятелства, даващи основание да се предполага, че лицето е съпричастно към подготовката, извършването или извършено тежко умишлено престъпление, за което се иска да бъде поставено под негласен контрол. В искането за използване на СРС са допуснати съществени нарушения на процедурата по чл. 14, ал. 1, т. 1 от ЗСРС. На основание чл. 34е, ал. 5 и ал. 6 от ЗСРС Бюрото уведоми компетентните органи. Гражданинът, чийто права са нарушени, предстои да бъде уведомен при спазване на разпоредбите на чл. 34ж от ЗСРС.

## 2. Производства по реда на ЗДОУ и ЗОДОВ, заведени от граждани по преписки на НБКРС.

### *Производства по ЗДОУ*

НБКРС е държавен орган и задължен субект да предоставя информация за извършваната от него дейност, съгласно разпоредбата на чл. 3, ал. 1 и ал. 3 от ЗДОУ. През 2022 г. са постъпили 4 заявления за достъп до обществена информация – 3 от граждани и 1 от неправителствена организация. Всяко заявление за достъп до обществена информация е разгледано от НБКРС в съответствие с разпоредбите на ЗДОУ и Вътрешните правила за организацията на работа в НБКРС по заявления за достъп до обществена информация. По две от постъпилите заявления НБКРС е предоставило достъп до обществена информация. Националното бюро е установило, че две от заявленията не представляват искания за достъп до обществена информация по смисъла на закона, за което заявителите са информирани своевременно. През 2022 г. не са постановявани откази за предоставяне на достъп до обществена информация.

Във връзка с жалба на гражданин срещу решение на Националното бюро, с което е предоставен частичен достъп до информация по реда на ЗДОУ, в Административен съд – София град е образувано адм.г. № 10696/2021 г.

С решение от 04 януари 2023 г. съдът е приел жалбата за неоснователна и е отхвърлил същата. Съдът е посочил в мотивите си, че решението на Националното бюро е постановено в съответствие с материалния закон и административнопроцесуалните правила. Административният съд се е позовал и на разпоредбата на чл. 34ж, ал. 1 от ЗСРС. Редът за защита на правата и законните интереси на гражданите следва да се претендират



лично, а не чрез трети лица по реда на ЗДОУ при наличие на законовото ограничение по чл. 37, ал. 1, т. 1 от ЗДОУ.

Решението на съда е влязло в сила в деня на постановяването му.

### *Производства по реда на ЗОДОВ, заведени от граждани по преписки на НБКРС*

С влизане в сила на изменението и допълнението на ЗОДОВ, публ. в ДВ, бр. 17 от 06.03.2009 г., незаконосъобразното използване на СРС е включено в обхвата на обективната отговорност на гържавата за вреди от незаконни актове на правозащитни органи. Производството се реализира по специален рег. Установеният в ЗСРС рег на процедурите по разрешаване, прилагане и използване на СРС, съхраняването и унищожаването на информацията, получена чрез тях, определя компетентността на гържавните органи, участващи в процедурите по ЗСРС. Следва да се отбележи, че ВКС е създад константна съдебна практика по делата по чл. 2, ал. 1, т. 7 от ЗОДОВ. ВКС възприема решенията на НБКРС, с които се констатира неправомерно използване на СРС, като официални свидетелстващи документи, издадени от надлежен орган в кръга на правомощията му, които имат материална доказателствена сила за удостоверените в тях факти и обстоятелства, но преценката за неправомерност, съдържаща се в указанията, свързани с подобряване режима на използване и прилагане на СРС, е задължителна само за органите, осигуряващи и прилагащи тези средства. ВКС счита, че такава преценка не обвързва съда, който разглежда иск за обезщетение на вреди, предявен от гражданин, уведомен от НБКРС за неправомерното прилагане на СРС спрямо него. В производството по иск за вреди гражданите се ползват от материалната доказателствена сила на акта относно фактическите констатации, но не е от преценката за законосъобразност.

През 2019 г. са приключили пет граждански дела за неправомерно прилагане на СРС. През 2020 г. е приключило дело по иск с правно основание чл. 2, ал. 1, т. 3 и 7 от ЗОДОВ, образувано от гражданин за претърпени неимуществени вреди от привличането му като обвиняем за извършено престъпление и за незаконно използване на СРС. С Решение № 1042/13.07.2022 г. по гражданско дело № 2869/2021 г. на Апелативен съд – София, сезиран с искове на основание чл. 2, ал. 1, т. 7 от ЗОДОВ се обезсилва Решение № 262304/07.04.2021 г., постановено по гр.д. № 8701/2019 г. от СГС в частта, в която ГДБОП и ДАНС са осъдени да заплатят обезщетение за претърпени неимуществени вреди. Отменя се решението в частта, в която ПРБ е осъдена да заплати на ищеца обезщетение за неимуществени вреди и се отхвърля като неоснователен предявения иск на ищеца и делото се връща на СГС за разглеждане на

предявените искиове с правно основание чл. 2, ал. 1, т. 7 от ЗОДОВ срещу МВР и КПКОНПИ. С определение на ВКС № 625/04.04.2023 г. не се допуска обжалване на решението на Апелативен съд - София. Определението е окончателно.

## **VI. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С ДЪРЖАВНИ ОРГАНИ. СТАНОВИЩА ПО ВНЕСЕНИ ЗАКОНОПРОЕКТИ В НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ.**

### *Работна среща с органите по чл. 15 ЗСРС*

През месец октомври 2022 г. Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства проведе работната среща с органите по чл. 15 от ЗСРС. Срещата имаше за цел преодоляване на пропуските, които са идентифицирани от надзорните органи, търсенето на решения по поставените проблеми и уеднаквяване на практиката при прилагане на процедурите, разписани в НПК и ЗСРС. С представителите на органите по чл. 15 от ЗСРС бяха дискутирани проблеми, обсъдени добри практики и обменени мнения и нови подходи, които да подпомогнат повишаване ефективността от прилагане на СРС и защита конституционните права и свободи на гражданите.

*В резултат от проведените дискусии се обединихме около решения, свързани със съдебния контрол по искане, разрешаване и прилагане на СРС:*

✓ да се мотивира невъзможността необходимите данни да бъдат събрани по друг начин или описание на изключителните трудности, с които е свързано събирането им.

✓ да се мотивира необходимостта от прилагане на оперативните способности.

✓ да се мотивира продължителността на срока за прилагане.

✓ В разрешението за използване на СРС не следва да се допуска промяна на правната квалификация на престъплението, за което е направено искането.

✓ да се спазва 48-часовият срок за произнасяне по искания за използване на СРС.

✓ престъплението по чл. 321 от НК е самостоятелно основание за искане и разрешаване използването на СРС. Следва да се посочва конкретното изпълнително деяние на престъпната дейност за всяко от лицата, както и да се конкретизира времето и мястото на неговото осъществяване.

*Ако са налице данни за вторична престъпна дейност, осъществена в съвкупност с образуване/ръководене/участие в ОПГ, в искането и разрешението следва да се съдържат факти и обстоятелства за тази дейност.*



✓ прилагащата структура да отправя искане до органа по чл. 13 от ЗСРС, с копие до органа по чл. 15 от ЗСРС, да бъдат предприети действия по чл. 23 от ЗСРС или по чл. 22, ал. 2, т. 2 от ЗСРС по отношение на комуникатор, който не се ползва от лицето, за което е дадено разрешение за използване на СРС.

✓ между първоначалното искане за използване на СРС и искането за продължаване на срока не трябва да има прекъсване. При определяне датата, от която започва продължаването на срока за прилагане на СРС, да не се надвишава максимално допустимия законоустановен срок от 6 месеца (3 години за дейности, свързани с националната сигурност).

✓ от срока за прилагане на СРС по отношение на определеното лице да се приспада срокът по приложената процедура по чл. 12, ал. 1, т. 4 от ЗСРС за времето, през което същото лице е било контролирано. Информацията да се предоставя от заявителя при искане на основание чл. 12, ал. 1, т. 1 от ЗСРС.

✓ да се създаде единна информационна система за съдебните актове, постановени по искания за използване на СРС.

Насърчени от обратната връзка, поставените въпроси и направените предложения НБКСРС планира организирането на работна среща и с органите по чл. 13, чл. 15 и чл. 20 от ЗСРС.

### *Становища по внесени законопроекти в Народното събрание*

В изпълнение на своите функции по чл. 34е, ал. 1 от ЗСРС Националното бюро извърши проверки в органите по чл. 13, чл. 34н, чл. 15 и чл. 20 от ЗСРС, при които установи известни трудности при прилагането на разписаните законови процедури по използване и прилагане на СРС, както и по съхраняване и унищожаване на придобитата чрез тях информация.

За преодоляването им са представени предложения за изменения и допълнения на ЗСРС и НПК до ККССПУСРСДДЗЕС при 44-то и 47-то Народно събрание, съгласувани с органите по чл. 13, чл. 15 и чл. 20 от ЗСРС за изменения и допълнения в действащите нормативни актове, които биха довели до подобряване на процедурите, разписани в НПК и ЗСРС.

### *Становище по внесен от Министерския съвет проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за съдебната Власт*

Във връзка с постъпило писмо от ККССПУСРСДДЗЕС при 47-то Народно събрание за становище по внесения от Министерския съвет законопроект за изменение и допълнение на ЗСВ и В ЗСРС относно статута на европейския




прокурор и на европейските делегирани прокурори при искане използването на СРС, Националното бюро представи своето становище. Представители от НБКРС участваха в проведени работни срещи със заместник-министър на правосъдието и с Комисията по правни въпроси при 47-то Народно събрание, където обсъдиха необходимостта от направените предложения за изменение в ЗСРС.

### *Предложения за законодателни изменения на НПК и ЗСРС*

Във връзка с постъпили предложения за изменение и допълнение на НПК и ЗСРС изразихме своето становище относно увеличаването възможността голям брой заявители да искат използване на СРС – следователи, разследващи полицаи, разследващи митнически инспектори. Националното бюро винаги е застъпвало принципното разбиране да не се увеличава броят на заявителите по чл. 13 от ЗСРС и чл. 173, ал. 1 от НПК, тъй като това би довело до възможности за злоупотреби с конституционните права на гражданите – на неприкосновеност на личния живот, на жилището и на кореспонденцията.

При извършване на проверки на органите по чл. 13 от ЗСРС Националното бюро не е констатирало необходимост от промяна в процесуалните закони в посочените от вносителите на законопроекта насоки, поради което не подкрепи предложенията за промени в НПК и ЗСРС. Становището по представените проекти за изменение на законодателството в частите им, касаещи процедурите по ЗСРС, е Внесено в ККССПИСРСΔΔЗЕС, Комисията по вътрешна сигурност и обществен ред и Комисията по правни въпроси при 48-то Народно събрание.



Направените предложения се изразяват в създаване на ред и условия за унищожаване на ВДС, промяна на срока по чл. 31, ал. 3 от ЗСРС за унищожаване на информацията по чл. 24 и чл. 25 от ЗСРС, отпадане задължителното текстово възпроизвеждане на съдържанието на ВДС в протокола за неговото изготвяне, отпадане на изискването относно даването на разпореждане от органа по чл. 174 от НПК за унищожаване на информацията, събрана при използване на СРС и непослужила за изготвяне на ВДС, създаване на възможност СРС да се използват и по отношение на дейности с цел придобиване на разузнавателна информация, свързана със защитата на националната сигурност – това предложение следва да бъде съобразено с решението на Европейския съд по правата на човека от 11.01.2022 г., постановено по делото „Екимджиев и други срещу България“.

## VII. МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ.

### Международен обмен на информация. Участия в международни форуми и конференции на надзорни органи.

В изпълнение на набелязаните приоритети за 2022 г., посочени в доклада за извършената дейност през 2021 г., през отчетната година Националното бюро продължи да е активен участник и двигател в развитието на надзора над тези тайни методи за събиране на информация на европейско ниво. Чрез участие в международни инициативи и обмен на информация се затвърди доброто сътрудничество и взаимодействие с аналогични надзорни органи от Европейския съюз и международни организации.

През 2022 г. председателят на НКРСВ взе участие в Европейската конференция за надзор на разузнавателни служби, която се проведе през м. октомври в Лондон, Обединено кралство Великобритания. Домакини и организатори на събитието бяха главният комисар на Комисариата по разследващите правомощия (Investigatory Powers Commissioner's Office - IPCO).

Обсъжданите теми на форума бяха „Сътрудничество в надзорната общност за изграждане на технологична компетентност“, „Показатели за поверителност и защита на правата на гражданите“, „Влиянието на финансовите параметри при прилагането на методи за наблюдение върху критичните инфраструктурни звена с концентрация на проблемни лица“, „Развитието на европейската юриспруденция и ролята на Съвета на Европа“, международното правно сътрудничество и Конвенция 108+.

В края на конференцията участниците се обединиха около следните идеи:

- ✓ Необходимост от определени общовалидни цели и усъвършенстване на законодателството във всяка една държава, член на ЕС;
- ✓ Активно участие в международни конференции, което да позволява откриване на предизвикателствата и проблемите, пред които са изправени различните органи, осъществяващи надзор;
- ✓ Да бъдат отправени предложения и препоръки от надзорните органи спрямо политиките за усъвършенстване на законодателството;
- ✓ Чрез водене на диалози на подобни срещи и съвместно обсъждане на проблемите следва да бъде намерен алтернативен начин и подход за тяхното разрешаване и др.;
- ✓ Развитие на европейската съдебна практика, намиране на решения за актуалните проблеми свързани с дейността на службите и прилагането на методи за тайно наблюдение;



✓ Защита на живота, неприкосновеността и правото на свободно слово на журналистите;

✓ Предприемане на мерки, които биха могли да предотвратят нарушаването на правото на неприкосновеност на личния живот и правата и свободите на гражданите.

Председателят на Националното Бюро представи пред участниците Доклада на НБКРС за дейността през 2021 г.

Представители на НБКРС участваха в международната конференция за надзор на разузнавателните служби в Страсбург, Франция. Домакин и организатор на събитието бе проф. Джо Канатачи, който е ръководител на International Intelligence Oversight Forum (IIOF).

На конференцията бяха обсъдени теми свързани с:

✓ Върховенството на закона и защита на човешките права при осъществяване на разузнавателни дейности от службите за сигурност и обществен ред;

✓ Юрисдикцията на съда и съдебната практика, както и намирането на баланс между човешките права и националната сигурност;

✓ правото на неприкосновеност на личния живот, което е универсално право за всеки гражданин.

Трите основни компонента, които са от стратегическо значение, оказвайки влияние в опазването на правата и свободите на гражданите:

✓ развитието на ИТ технологиите;

✓ правни, оперативни и технологичните компетенции на надзорните органи;

✓ непрекъснато усъвършенстване на надзорните органи и съдебното законодателство.

На конференцията бяха представени препоръки около, които се обединиха всички участници:

✓ развитието на технологиите, които дават възможност службите за сигурност и правоохранителните органи да използват нови методи за автоматизираното събиране и анализ на данни, за да не се допусне безконтролно, необосновано и непропорционално ограничаване на правата на гражданите;

✓ сканирането на сайтове на социални медии и запазването на такива данни на идентифицирани и идентифицируеми лица са приемливи дейности, които отговарят на минималните тестове за необходимост и пропорционалност, изисквани от правоприлагащите органи от международния златен стандарт

– чл. II от Конвенция 108+;

✓ след като тези данни бъдат събрани и допълнително обработени, те изискват максимална защита и правила за съхранението и унищожаването им, както и коректен, професионален и обективен контрол. Това може да бъде постигнато само ако е налице пълен набор от предпазни мерки, включително наистина независима агенция за надзор - „независим и ефективен преглед и надзор съгласно демократичното вътрешно законодателство“;

✓ необходимост от значително засилване на режима за надзор, като само по този начин може да се осигурят предварителни и последяващи гаранции в реалния живот, които да бъдат достатъчно стабилни.

Като компетентен орган отговарящ за процедурите по наблюдение контрол за прилагане на СРС и опазване правата и свободите на гражданите, НБКРС дава становища и препоръки свързани с надзорните дейности.

Националното Бюро взе активно участие в проект „Национални разузнавателни органи и наблюдение в ЕС“ на Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRANET). Европейският орган изпрати доклад с информацията и възгледите относно гаранциите и средствата за защита на основните права на гражданите от ЕС, които до голяма степен отразяват възгледите и официалната позиция на FRANET. Документът е публично достъпен само за целите на прозрачността и информацията и не представлява правен съвет или правна рамка. Националното Бюро изготви становище, с изводи и препоръки, които отговарят на поставените въпроси от европейската институция.

Националното Бюро, като компетентен орган изпрати становище и направи предложения свързани с изработването на законодателна рамка за реда и условията при използването на шпионски софтуер и контролът по съхраняването и унищожаването на информацията придобита чрез него на Генералната дирекция „Правосъдие и потребители“ в Европейската комисия. Целта е след възникналите скандали с нерегламентираното използване на софтуера „Пегас“ да се направи картографиране на ситуацията в държавите-членки и да се проучи взаимодействието със законодателството на ЕС. Националното Бюро в координация с другите надзорни органи на държавите-членки на ЕС, възнамерява да е двигател на процеса по изработване на дефиниция на „шпионски софтуер“, законови ограничения за придобиването и приложението му, както и на контрола по съхранението и унищожаването на информацията придобита чрез него.

## **VIII. ОРГАНИЗАЦИЯ НА АДМИНИСТРАТИВНАТА ДЕЙНОСТ.**

### **1. Структура на администрацията.**

Общата численост на персонала е 21 щатни бройки, от тях действително заети към края на 2022 г. са 17 щатни бройки.

#### *Обща администрация*

Общата администрация подпомага осъществяването на правомощията на НБКРС, създава условия за осъществяване дейността на специализираната администрация и извършва техническите дейности по административното обслужване. В Общата администрация е сформиран сектор „Финанси и счетоводство“, който осъществява планиране, управление и контрол на финансовите ресурси, финансово осигуряване дейността на НБКРС и неговата администрация.

#### *Специализирана администрация*

Специализираната администрация подпомага осъществяването на правомощията на НБКРС, като участва в извършването на проверки на органите по чл. 13, чл. 34н, чл. 15 и чл. 20 от ЗСРС относно спазването на закона по отношение на дейности, свързани с разрешаване, използване и прилагане на СРС, съответно съхраняване или унищожаване на придобитата чрез тях информация, като анализира, систематизира и обобщава информация и изготвя експертни становища и предложения.

### **2. Финансово-стопанска дейност. Бюджет и финансов контрол.**

Националното Бюро прилага програмен формат на бюджет като се изпълнява бюджетна програма „Контрол на специалните разузнавателни средства“ във функционална област „Наблюдение на процедурите по разрешаване, прилагане и използване на специални разузнавателни средства“.

С чл. 47, ал. 1 от Закона за гържавния бюджет на Република България за 2022 г. е приет бюджет на Националното Бюро в размер на 1 791 300 лв.

В резултат на извършените през годината промени по бюджета на Националното Бюро, размерът на уточнения план е:

- Приходи – 20 000 лв.;
- Разходи – 1 811 300 лв.

Общият размер на отчетените в края на 2022 г. приходи е 20 283 лв., а на извършените разходи 1 315 950 лв.

През 2022 г. е извършен финансов одит от Сметна палата на Годишния



финансов отчет на НБКРС за 2021 г. С изготвения окончателен одитен доклад е изразено мнение, че отчетът на Националното бюро дава вярна и честна представа за финансовото му състояние, за финансовите резултатите от дейността му и паричните потоци към 31.12.2021 г.

Финансовото управление и контрол в НБКРС се осъществява чрез системата за финансово управление и контрол, включваща политики, процедури и дейности, целящи да се осигури разумна увереност, че целите на организацията се постигат чрез съответствие със законодателството, вътрешните актове и договори; надеждност и всеобхватност на финансовата и оперативна информация; ефективност, ефикасност и икономичност на дейностите; опазване на активите и информацията; предотвратяване и разкриване на измами и нередности. Въведени са процедури за осъществяване на текущ контрол върху изпълнението на поетите финансови ангажименти и сключените договори и за последваща оценка на изпълнението.

Показатели	Закон за 2022 г. (в лв.)	Уточнен план за 2022 г. (в лв.)	Отчет към 31.12.2022 г. (в лв.)	Изпълнение % спрямо уточнения план
ПРИХОДИ:		20 000	20 283	101.42%
РАЗХОДИ:	1 791 300	1 811 300	1 315 950	72.65%
Текущи разходи	1 717 300	1 717 300	1 315 950	76.63%
Персонал	1 270 300	1 287 473	1 111 313	86.32%
Издръжка и други текущи разходи	447 000	429 827	204 637	47.61%
Капиталови разходи	74 000	94 000	0	0.00%

## IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

Използването на СРС за целите на разкриването и доказването на престъпни деяния е особен ред на действие на правоприлагащите и правораздавателните органи, които във всяка правова система е обусловен от строги условия и детайлно формулиран порядък на приложение. Използването на СРС е оправдано в ограничен кръг от случаи, при разследване на тежки умишлени престъпления с висока степен на обществена опасност или заплахата за националната сигурност. В една система на демократично наказателно правораздаване използването на СРС е допустимо като краен способ за събиране на доказателствени средства, когато постигането на целите на доказването е невъзможно с други средства.

Използването на СРС води до засягане на едно от основните права на човека,

право с изключително значение за съществуването на демократичната държава и правов ред – неприкосновеността на личността и сферата на личните отношения на гражданите. Поради специфичната връзка между прилагането на СРС и свободата на личността и обществото въпросът за реда и условията на прилагане на СРС е с особена чувствителност във всяка демократична държава. В тази връзка, всяко незаконно прилагане на СРС или всяко допуснато нарушение в съхраняването и използването на информация, събрана чрез СРС, представлява сериозна заплаха за нормалното функциониране на обществото.

През 2022 г. НБКРС продължи да упражнява обективен и независим надзор, като създаде среда за повишаване на доверието в службите за сигурност, правоохранителните органи и органите на съдебната власт.

Основните цели на НБКРС отразяват мисията на институцията и нейната воля за подобряване на процедурите по искане, разрешаване и прилагане на СРС, съхраняване и унищожаване на придобитата чрез тях информация.

В периода от своето създаване, НБКРС няколкократно е посочвало в докладите си до Народното събрание, че е необходимо въвеждане на единна информационна система за лицата, спрямо които са използвани СРС, която да осигурява информация на съдиите при произнасянето им по искания за използване на СРС.

Основните стратегически цели и приоритети на НБКРС имат задача да подобрят процедурите по ЗСРС:

- ✓ чрез участие в работни срещи и организиране на обучения на органите по чл. 13 от ЗСРС;
- ✓ изготвяне и съхраняване на ВДС, както и разработване на законовата уредба чрез създаване на ред за унищожаване на ВДС;
- ✓ изграждането на електронен регистър при органите по чл. 15 от ЗСРС.

И през 2023 г. НБКРС планира провеждане на работни срещи с органите по чл. 13, чл. 15 и чл. 20 от ЗСРС, с цел създаване на единна практика по използване и прилагане на СРС, както и за съхраняване и унищожаване на придобитата чрез тях информация.

Предстои актуализиране на Правилника за дейността на НБКРС и за дейността на администрацията. Изменение и допълнение на „Методика за наблюдение и контрол на процедурите по разрешаване, прилагане и използване на специални разузнавателни средства, съхраняване и унищожаване на придобитата чрез тях информация и за защита на правата и свободите на гражданите срещу незаконосъобразното им използване“ и разработване на

нови образци на регистрите при органите и структурите по чл. 13, чл. 15 и чл. 20 от ЗСРС за тяхната дейност по закона, както и на правила за водене им.

Националното бюро потвърждава позицията, изразена в предходния отчетен доклад, за необходимост от приемане на изменения и допълнения в ЗСРС и НПК и тяхното синхронизиране относно процедурите по искане, разрешаване и прилагане на СРС. За периода от влизането на ЗСРС в сила до настоящия момент е формирана значителна практика по прилагането му, от която могат да се направят множество изводи за най-належащите промени. Националното бюро е в готовност с експертни предложения.

В заключение следва да се отбележи, че за да бъде ефективна и полезна дейността на надзорния орган трябва да се задават въпроси и да се дефинират рисковете. Надзорният орган е необходимо да проявява решителност при отправяне на критики и препоръки, така че грешките да бъдат коригирани и прилагането на специални разузнавателни средства винаги да се извършва в законовите граници.

Службите за сигурност и обществен ред и правоприлагащите органи са под наш надзор. Те работят в служба на сигурността на страната и българските граждани, в условия на ситуации, които не са безспорно ясни и съществува възможност да се допуснат грешки. Ето защо са необходими ангажираност и професионализъм, за да гарантираме, че извършваме нашата дейност по наблюдение на процедурите при прилагане на тези тайни способности по правилния начин, на точното място и в точното време. Трябва да сме убедителни, че за надзорния орган няма тайни и за нас всичко е ясно и познато. Необходимо е постоянно да се усъвършенстваме, за да извършваме нашата дейност компетентно и коректно.

В тази връзка е важно и необходимо всеки да се запознае с доклада за дейността ни и да се убеди, че ние не спираме да се развиваме и усъвършенстваме. За нас е изключително важна и обратната връзка, за целта призоваваме българските граждани да ни изпращат своите отзиви и въпроси и да търсят нашето съдействие.